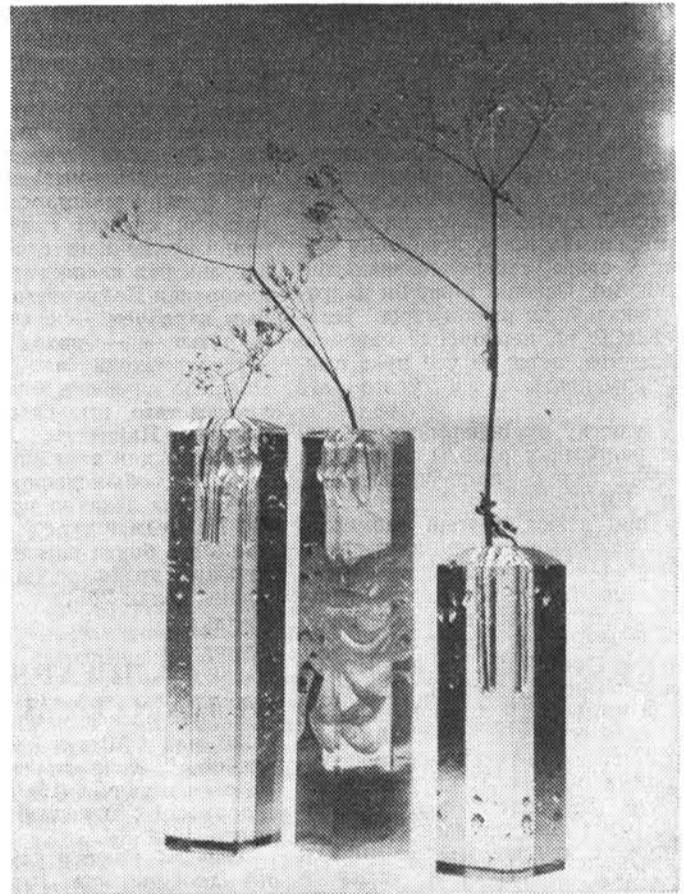
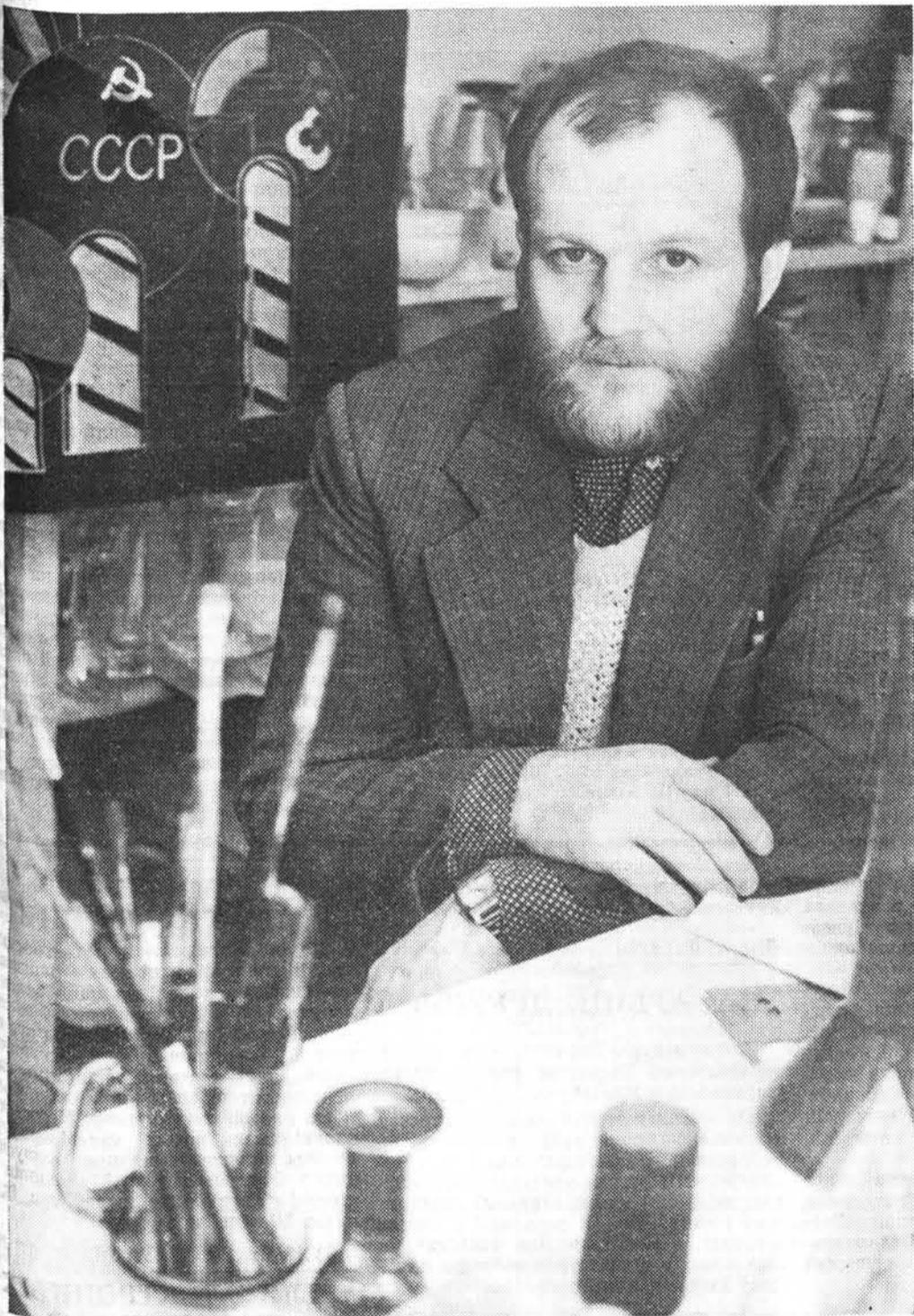

Голас Радзімы

№ 23 (2009)
4 чэрвеня 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

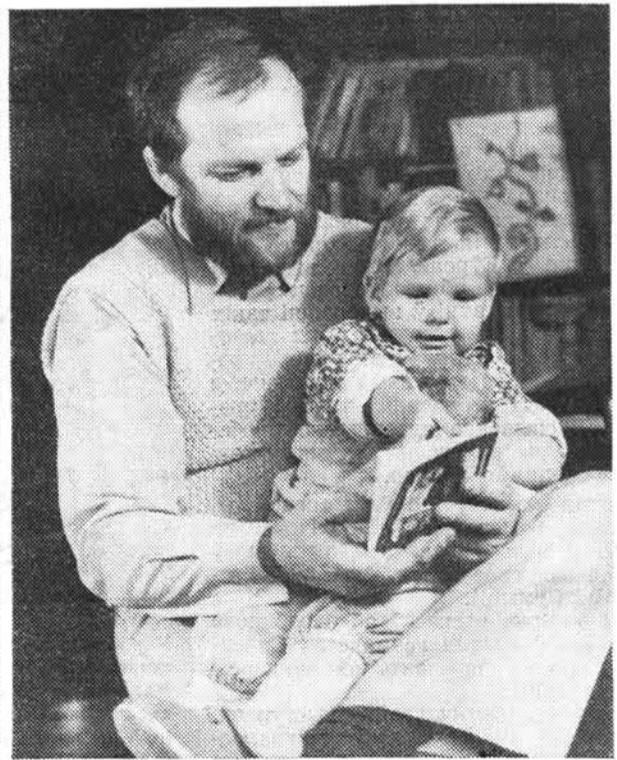

Шкло мастака Аркадзія Анішчыка здзіўляе, захапляе тонкасцю густу, ідэальнасцю формы, асацыятыўнасцю ствараемых вобразаў. Выпускнік Пражскай мастацка-прамысловай школы, ён увабраў лепшыя яе традыцыі. Вярнуўшыся ў родную Бярозаўку, прымяніў свае веды і здольнасці на мясцовым шклозаводзе «Неман». З таго часу Аркадзь Анішчык стварыў нямала арыгінальных вырабаў. Яго работам уласцівыя выразныя формы, выверанасць прапорцый, падкрэсленая прыгажосць матэрыялу.

У казачны свет шкла, у якім жыве мастак, Аркадзь Анішчык імкнецца увесці і дзяцей. Дзіцячай мастацкай студыі Палаца культуры шклозавода, якой вось ужо дзесяць год ён кіруе, нядаўна прысвоена званне народнай. Есць каму працягваць традыцыі бярозаўскага шкла!

НА ЗДЫМКАХ: мастак Аркадзь АНІШЧЫК; дэкаратывныя вазы, зробленыя яго рукамі; мастацкі савет завода прымае ўзоры новых вырабаў. Свае работы прадстаўляе мастак Аркадзь АНІШЧЫК (у цэнтры); з дачкой Мартай.

Фота У. ШУБЫ.

ВІЗІТ М. С. ГАРБАЧОВА Ў РУМЫНІЮ

З 25 па 27 мая Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў знаходзіўся з афіцыйным джаралюбным візітам у Сацыялістычнай Рэспубліцы Румыніі.

У Бухарэсце адбыліся сустрэчы М. С. Гарбачова з Генеральным сакратаром РКП, Прэзідэнтам СРР Н. Чаушэску, у ходзе якіх быў праведзены грунтоўны абмен думкамі па актуальных праблемах сацыялістычнага будаўніцтва, двухбаковых адносін і сусветнай палітыкі.

М. С. Гарбачоў адзначыў, што ў шырокім гістарычным плане сацыялізм даказаў свае стваральныя магчымасці, хоць на яго шляху было шмат цяжкасцей. З палітычнага пункту погляду важны канчатковы вынік. Мы маем права канстатаваць велізарныя гістарычныя дасягненні сацыялізму. Разам з тым у цяперашніх умовах перад нашай краінай паўстала задача рэзка паскорыць крок, прыбавіць дынамізму ў сваім сацыяльна-эканамічным развіцці. Савецкі кіраўнік падрабязна расказаў, як рэалізуецца ўстанова КПСС на перабудову савецкага грамадства, перш за ўсё праз глыбокую дэмакратызацыю ўсяго яго жыцця.

Н. Чаушэску праінфармаваў аб асноўных напрамках работы партыі па вырашэнню задач, пастаўленых XIII з'ездам РКП.

Кіраўнікі дзвюх партый абмеркавалі прынцыповыя пытанні паглыблення савецка-румынскіх адносін. Было канстатавана, што яны дасягнулі значнага ўзроўню. Але новыя задачы ставяць патрабаванне далейшага ўдасканалення і развіцця ўсёй сістэмы савецка-румынскіх сувязей. Для гэтага важна прывесці ў дзеянне магчымасці, якія ёсць у палітычнай, эканамічнай, навукова-тэхнічнай, культурнай і іншых галінах. Падкрэслена неабходнасць рэалізацыі доўгатэрміновай праграмы эканамічнага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва паміж СССР і СРР, павышэння якаснага ўзроўню ўзаемадзеяння шляхам укаранення прагрэсіўных форм, якія адпавядаюць сучасным умовам. Важнае значэнне мае супрацоўніцтва ў сферы надбудоў, кантактаў і сувязей паміж працоўнымі калектывамі, працоўнымі аб'яднаннямі краін.

Была выказана ўзаемная рашучасць зрабіць усё для таго, каб узаемадзеянне паміж СССР і СРР развіталася на карысць савецкага і румынскага народаў, агульнай справы сацыялізму і міру.

Гаворачы аб міжнароднай сітуацыі, М. С. Гарбачоў адзначыў, што ў свеце ёсць не толькі інтарэсы асобных дзяржаў або груп дзяржаў — сацыялістычных, капіталістычных, маладых незалежных. Існуюць яшчэ і агульныя, узаемазвязаныя інтарэсы. Важна ўмець знаходзіць шляхі іх узгаднення, умець паважаць інтарэсы адзін аднаго. У гэтым сэнсе новага мыслення, якое павінна прыйсці на змену старым, аджыўшым падыходам да міжнародных спраў.

Глобальныя праблемы чалавецтва могуць быць вырашаны толькі намаганнямі ўсіх дзяржаў свету. Гэта пытанні ўмацавання міру і спынення гонкі ўзбраенняў, аховы навакольнага асяроддзя, праблема голаду, навукова-тэхнічнага прагрэсу.

Пры разглядзе міжнародных пытанняў адзначана важнасць ініцыятыўнай знешнепалітычнай дзейнасці сацыялістычных краін у барацьбе за ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны, разбраенне, змяншэнне ваеннага процістаяння ў Еўропе. Была выказана агульная думка аб неабходнасці актывізацыі намаганняў у вырашэнні такіх найважнейшых пытанняў, як дасягненне пагаднення аб ліквідацыі ракет сярэдняй дальнасці, скарачэнне стратэгічных узбраенняў на 50 працэнтаў, спыненне ядзерных выпрабаванняў і недапушчэнне пераносу гонкі ўзбраенняў у космас.

Вялікі рэзананс ва ўсім свеце выклікала прамова М. С. Гарбачова на мітынг у румына-савецкай дружбы ў Палацавай зале Сацыялістычнай Рэспублікі Румыніі.

Ён каротка расказаў аб перабудове ўсіх бакоў жыцця грамадства Савецкай краіны, перспектывах яе далейшага развіцця.

Значную частку свайго выступлення савецкі кіраўнік адвёў міжнародным праблемам, мірным ініцыятывам сацыялістычных краін па прадухіленню ядзернай катастрофы, выратаванню чалавецтва.

ПАКАРЭННЕ ПОЛЮСУ

ВЫСОКАШЫРОТНЫ РЭЙС «СІБІРЫ»

Паўночны полюс — белая вяршыня планеты — зноў пакараны савецкімі маракамі і вучонымі. 25 мая атамны лодакол «Сібір» дасягнуў у свабодным плаванні геаграфічнай палярнай кропкі. Прайдзена звыш 1 000 міль у выключна цяжкіх ільдах Цэнтральнага Палярнага басейна, эвакуіравана дрэйфуючая навуковая станцыя «Паўночны полюс-27», выкананы вялікі аб'ём навуковых назіранняў і эксперыментаў.

Высокашыротны рэйс «Сібіры», які праходзіць у асабліва цяжкіх умовах палярнай вясны, калі лёд мае найбольшую трываласць і таўшчыню, яшчэ раз пераканаўча даказвае магчымасці савецкага лодакольнага флоту, узброенага магутнасцю мірнага атама, дасягненнямі айчынай тэхнічнай думкі і майстэрствам карабеляў, высокай ступені навуковага забеспячэння арктычнага суднаходства. Праз дзесяць год пасля першага ў свеце пакарэння Паўночнага полюса надводным караблём — атамным лодаколам «Арктыка» — паход сюды яшчэ аднаго атамахода пад флагам нашай Радзімы служыць бясспрэчным сведчаннем таго, што савецкім маракам і вучоным Паўночны Ледавіты акіяны даступны для плавання ў любую пару года і ў любых шыротках.

Атамны лодакол працягвае плаванне. Ён трымае курс у мора Лапцевых, дзе з яго борта намечана адкрыць навуковую дрэйфуючую станцыю «Паўночны полюс-29».

СХОДЫ

САЛІДАРНАСЦЬ З НАРОДАМІ АФРЫКІ

25 мая ў Мінску адбыўся сход прадстаўнікоў грамадскасці, прысвечаны Дню вызвалення Афрыкі і Тызню салідарнасці з народамі Поўдня кантынента.

Савецкі Саюз з глыбокай сімпатыяй адносіцца да імкненняў народаў краін, што набылі свабоду, сказала намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Т. Бязручка, якая выступіла з дакладам. Супрацоўніцтва з народамі Афрыкі будзеца на прынцыпах поўнага і рэальнага раўнапраўя бакоў, суверэнітэту і неўмяшання ва ўнутраныя справы адзін аднаго.

Адзначыўшы поспехі краін Афрыкі, што сталі на шлях развіцця ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве, ва ўмацаванні нацыянальнай дзяржаўнасці, дакладчык выказала гарачую падтрымку гераічнай барацьбе, якую вядуць супраць агрэсіўных сіл імперыялізму народы Паўднёвай Афрыкі.

Ад імя афрыканскіх студэнтаў, якія вучацца ў Мінску, выступіў старшыня зямляцтва студэнтаў Народнай Рэспублікі Мазамбік, студэнт Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі Вашку Ліна.

ВЕЧАРЫ

ПРЫСВЕЧАНЫ БССР

У рамках мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да 70-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі

НАШЫ ТРАДЫЦЫІ

У рэспубліцы праходзяць фестывалі, масавыя святочныя канцэрты і прадстаўленні, прысвечаныя 70-годдзю Вялікага Кастрычніка.

Нядаўна тысячы мінчан і гасцей Беларускай сталіцы сталі сведкамі мастацка-спартыўнага прадстаўлення «Рэвалюцыі вечны агонь», якое прайшло на стадыёне «Дынама». Гэта свята пакінула самыя светлыя і прыемныя ўражанні. Перад шматлікімі гледачамі выступілі добра вядомыя ў рэспубліцы, краіне і за мяжой ансамблі «Сябры», «Песняры», «Равеснік», Дзяржаўны ансамбль танца БССР, спартсмены.

НА ЗДЫМКУ: выступаюць дзеці.

ў Клубе рускай кнігі пры аддзяленні ААН і іншых міжнародных арганізацыях у Жэневе адбыўся вечар Беларускай ССР. На ім выступіў супрацоўнік пастаяннага прадстаўніцтва БССР пры аддзяленні ААН і іншых міжнародных арганізацыях у Жэневе А. Сычоў, які расказаў аб дасягненнях беларускага народа ў сацыяльна-эканамічнай і культурнай галінах у сям'і брацкіх народаў СССР за 70 год Савецкай улады.

Удзельнікі вечара пазнаёміліся з фатаграфічнай і кніжнай экспазіцыямі, паглядзелі дакументальны фільм аб сённяшнім дні Савецкай Беларусі.

УЗНАГАРОДЫ

За выдатныя заслугі ў развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці і актыўную грамадскую дзейнасць Прэзідыум Вярхоўнага Савета ССР узнагародзіў Героя Сацыялістычнай Працы старшыню калгаса «Савецкая Беларусь», што на Брэстчыне, Уладзіміра БЯДУЛЮ ордэнам Леніна і другім Залатым медалём «Серп і Молат».

У азнаменаванне працоўных подзвігаў Героя Сацыялістычнай Працы Уладзіміра Бядулі будзе ўстаноўлены яго бронзавы бюст на радзіме Героя.

ДНІ КУЛЬТУРЫ

НА АРБІЦЕ ДРУЖБЫ

Дні культуры Торунскага ваяводства Польшкай Народнай Рэспублікі завяршыліся ў Магілёўскай вобласці.

На працягу тыдня сваё майстэрства паказалі камерны аркестр, маладзёжная капэла, фальклорныя ансамблі, тэатр лялек і іншыя мастацкія калектывы, якія далі звыш дваццаці спектакляў і канцэртаў. У гарадах і раённых цэнтрах дэманстраваліся адзінаццаць выставак, у кінатэатрах вобласці прайшоў Тыдзень польскага кіно.

Дні культуры Торунскага ваяводства праводзіліся ў Магілёўскай вобласці ў адпаведнасці з праграмай супрацоўніцтва рэгіёнаў-пабрацімаў, якія падтрымліваюць сяброўскія кантакты ўжо на працягу дзесяці гадоў.

ПАЛІГРАФІЯ

КНІГУ РЫСУЕ ЛАЗЕР

Добра ілюстраваная кніга і лазер — паняцці, на першы погляд, бясконда далёкія. І ўсё ж менавіта аптычны квантавы генератар дапамог паліграфістам рэзка палепшыць якасць рэпрадукцыі у выданнях, вырабленых афсетным спосабам. Больш яркімі, а галяўнае, бліжэйшымі да натуральных сталі фарбы ілюстрацый, больш выразнымі і маштабнымі адлюстраванні.

З укараненнем лазернай тэхнікі Мінская фабрыка каларовага друку асвоіла выпуск арыгінальных кніжак-цацак з вялікімі і шматкаляровымі «партрэтамі» насельнікаў беларускіх лясоў. Навінкі вельмі патрэбны і дзіцячым садам, і школам, дзе дапамогуць на ўроках заалогіі.

Спецыялізуецца на выпуску дзіцячай літаратуры і ілюстраваных мастацкіх выданняў, фабрыка выпускае за дзень у сярэднім да дваццаці тысяч экзэмпляраў кніг у цвёрдых пералётах і каля пяцідзсяці тысяч брашур. Гэту прадукцыю добра ведаюць зарубежныя чытачы. Цяпер, напрыклад, па заказу і эскізах англійскіх фірм тут пачата вытворчасць дзіцячых кніжак-расфарбовак.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

ПАРК ДЛЯ ДЗЯТВЫ

За парадай да жыхароў горада звярнуліся архітэктары Пінска, перш чым вырашыць лёс сквера на вуліцы Зол Касмадзіян'янскай. Час, а асабліва ветраныя буры, падтачылі здароўе старых пасадак у шматнаселеным раёне горада.

Прапанова аб стварэнні на гэтым месцы дзіцячага парку ўжо ажыццяўляецца. Услед за першым яго этапам — амалажэннем зялёнай зоны саджанцамі ліпы, вярбы, блакітнай елкі — дэзіндралагі паклапоціцца аб закладцы арыгінальных кветнікаў. Будаўнікі ўзвядуць казачны гарадок-крэпасць з пляцоўкамі для гульні і атракцыйнамі, каруселямі. Будзе ў парку і каскадны фантан, павільён з электрамабільамі, летняя эстрада.

НОВЫЯ ВЫРАБЫ

«ГАРЫЗОНТ» НА ГАРЫЗОНЦЕ

Малой спажыванай магутнасцю і арыгінальнымі тэхнічнымі рашэннямі вызначаецца тэлевізар чацвёртага пакалення «Ц-343», створаны ў мінскім аб'яднанні «Гарызонт». Сярод яго вартасцей — спрошчаная электрычная схема, якая дазваляе эканоміць камплектуючыя вырабы, а таксама больш лёгкі і кампактны футляр. Першыя некалькі тысяч новых тэлевізараў вытворчы калектывы плануе выпусціць ужо ў бягучым годзе. А да канца пяцігодкі ўсяго будзе выраблена іх не менш 10 мільёнаў.

«РУКАМІ» РОБАТАУ

ДЛЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ГАДЗІННІКАУ

На пінскім заводзе «Камертон» робаты пачалі вырабляць крышкі для электронных гадзіннікаў. У выніку зусім не стала браку, рэзка павысілася прадукцыйнасць працы на аператыві. Пачаўшы серыйнае асваенне новых відаў карпусоў, заводскія спецыялісты больш увагі сталі ўдзяляць укараненню перадавой тэхнікі і тэхналогіі, у тым ліку працэсу ліцця з металу, тонкага храміравання, механізацыі зборкі. Многія мерапрыемствы разлічаны на павышэнне герметычнасці хранометраў, паліпшэння іх вонкавага выглядку.

РАСПРАЦАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

ЗА ТВОРЧАСЦЬ — МЕДАЛІ

Арыгінальную селку для дакладнага высеву насення капусты ў расадніках распрацавалі супрацоўнікі Беларускага навукова-даследчага інстытута бульбаводства і плодаагародніцтва. Навінка дазваляе эканоміць да 40 працэнтаў пасяўнога матэрыялу, зніжае сабекошт работ, павышае якасць расады і ўраджайнасць капусты. Пашкоджанне насення ў працэсе пасеву выключаецца.

Новая селка атрымала высокую адзнаку на ВДНГ СССР. За яе стварэнне старшы навуковы супрацоўнік інстытута А. Аутка ўзнагароджаны сярэбраным медалём, а слесар-наладчык В. Дзенісевич — бронзавым медалём выстаўкі.

АКТУАЛЬНЫЯ ГУТАРКІ

СПРАВЯДЛІВАЕ РАЗМЕРКАВАННЕ ЖЫЦЦЁВЫХ ДАБРОТ

З ЧАСОЎ Арыстоцеля паянцыя справядлівасці ўключае ў сябе «правільнае» размеркаванне прадуктаў вытворчасці і розных даброт паміж людзьмі (па мерках адпаведнага грамадства). Што ж лічыць справядлівым ва ўмовах сацыялізму: раўнамернае размеркаванне матэрыяльных і духоўных даброт ці размеркаванне іх адпаведна асабістым заслугам чалавека? Упершыню адказаў на гэтае пытанне К. Маркс. Кожны працаўнік, пісаў ён, «атрымлівае назад ад грамадства з усімі вылічэннямі роўна столькі, колькі сам дае яму». Словам, у адпаведнасці з колькасцю і якасцю сваёй працы, што адпавядае асноўнаму прынцыпу сацыялізму «Ад кожнага — па здольнасці, кожнаму — па працы». Менавіта ў ім заключана сутнасць сацыяльнай справядлівасці новага грамадскага ладу.

Як гэта тэрэтычнае палажэнне рэалізуецца ў СССР? У першы рэвалюцыйныя гады пасля Вялікага Кастрычніка нельга было пазбегнуць ураўнілаўкі ў апланце працы. У той перыяд народнае пачуццё справядлівасці нібыта гаварыла: пазнаму плаціць за розную працу правільна, але толькі ў тым выпадку, калі ва ўсіх ёсць роўныя магчымасці паказаць сябе ў працы. А іх, гэтых роўных магчымасцей, якраз і не было: у адных, напрыклад, і адукацыя, і прафесія, у іншых (пераважнай большасці) толькі рабочыя рукі.

Цяпер усё гэта — успаміны... У краіне ўжо даўно створаны ўмовы, калі кожны можа раскрыць свае здольнасці. Таму грамадства выступае за паслядоўнае правядзенне ў жыццё прынцыпу размеркавання па працы і лічыць, што адхіленні ад яго — парушэнне сацыяльнай справядлівасці.

Гэта выразна відаць і ў сацыяльнай праграме, распрацаванай XXVII з'ездам КПСС. Напрыклад, будзе ажыццёлены шэраг мерапрыемстваў у сферы аплаты працы. Прычым прадугледжваецца не толькі яе рост, але і паліпшэнне практыкі матэрыяльнага стымулявання. Уводзяцца новыя, павялічаныя ў сярэднім на 25—30 працэнтаў тарыфныя стаўкі і службовыя аклады работнікаў сферы матэрыяльнай вытворчасці.

Можа ўзнікнуць пытанне: а хіба ў СССР не рабілі гэтак жа

ў мінулыя гады? У чым розніца? Адрозненне ёсць, і прынцыповае: сёння неабходныя сродкі павінны быць зароблены самімі прадпрыемствамі. Гэта значыць умацоўваецца залежнасць зароботнай платы ад колькасці і якасці працы. Больш таго, ставіцца задача непасрэдна ўвязаць фонд зароботнай платы прадпрыемстваў з даходамі ад рэалізацыі іх прадукцыі. Гэта азначае, што дзяянне прынцыпу размеркавання па працы распаўсюджваецца як на асобных людзей, так і на цэлыя калектывы.

Звернем увагу яшчэ на адну асаблівасць, што характарызуе новыя падыходы да ажыццяўлення прынцыпу сацыяльнай справядлівасці. Што граху таіць, існаваўшая ў краіне пэўная недаацэнка ролі непрадукцыйнай сферы так ці інакш адбівалася на зароботнай плаце работнікаў, занятых у ёй. Падобную практыку тлумачылі пазнаму, але ў асноўным гаварылі: яны, маўляў, не вырабляюць нацыянальных даход. Яны — гэта настаўнікі, урачы, работнікі культурна-асветніцкіх устаноў і іншыя.

Сапраўды, напрамую не вырабляюць. Але ж укладанні ў даную сферу — гэта, па сутнасці, укладанні ў кожнага чалавека, клопат аб яго самаадчуванні, настроі, агульнаадукацыйнай і прафесійнай падрыхтоўцы, а значыць, у выніку і аб росце эканамічных паказчыкаў. Цяпер мы выпраўляем становішча. У бягучай пяцігодцы (1986—1990) будзе зроблены ўважлівы крок у павышэнні аплаты працы працаўнікоў непрадукцыйнай сферы.

Прынцып размеркавання па працы, натуральна, азначае дыферэнцыяцыю спажывання працоўных, што вынікае з адрозненняў у іх даходах. Аднак існуюць такія чалавечыя патрэбы, якія павінны задавальняцца адносна кожнага члена сацыяльнага грамадства. У СССР гэта мэта дасягаецца пры дапамозе грамадскіх фондаў спажывання, якія паступаюць насельніцтву ў выглядзе грашовых выплат, а таксама ў форме бясплатнага ці льготнага абслугоўвання. Маюцца на ўвазе пенсіі, дапамогі, стыпендыі, ахова здароўя, утрыманне дзя-

цей ў дашкольных установах, пуцёўкі ў санаторыі і г. д.

За бягучае пяцігоддзе грамадскія фонды спажывання (іх называюць іншы раз «грамадскія фонды справядлівасці») узрастуць на 25 працэнтаў. Дзякуючы гэтым фондам забяспечваецца, аднолькавы доступ членаў грамадства да адукацыі і культуры, аблягчаецца жыццё тых, хто мае патрэбу ў сацыяльнай дапамозе. Паслугі, якімі карыстаюцца людзі праз грамадскія фонды спажывання, павялічваюць даход саветкай сям'і ў сярэднім на 10—15 працэнтаў.

Фонды спажывання ствараюцца не толькі цэнтралізавана, за кошт асігнаванняў у асноўным з дзяржаўнага бюджэту. Іх маюць таксама вытворчыя аб'яднанні, прадпрыемствы і арганізацыі. Гэта фонды сацыяльна-культурных мерапрыемстваў і жыллёвага будаўніцтва, якія ўтвараюцца за кошт адлічэнняў ад прыбытку і расходуюцца толькі на патрэбы сваіх работнікаў.

Асабліва ўвага ў СССР удзяляецца вырашэнню жыллёвай праблемы. Яшчэ заснавальнікі

навуковага камунізму адзначалі: тое, як задавальняецца патрэба ў жытлі, можа служыць меркай таго, як задавальняюцца ўсе іншыя патрэбнасці. Цяжка пераацаніць ужо зробленае ў гэтай сферы. У дамах, пабудаваных толькі за апошнія 30 год, наваёламі сталі 240 мільёнаў чалавек.

Даходы саветкіх грамадзян не абмяжоўваюцца зароботнай платой і дабротамі з грамадскіх фондаў спажывання. Кожны, хто мае адпаведныя навыкі і мае на тое жаданне, можа, акрамя таго, працаваць у якой-небудзь грамадска карыснай сферы і атрымліваць дадатковы заробтак.

У лістападзе 1986 года ў краіне быў прыняты Закон аб індывідуальнай працоўнай дзейнасці. У ім названа звыш 30 найбольш распаўсюджаных відаў промыслаў і паслуг. Але прадугледжана і магчымасць іх дапаўнення на месцах з захаваннем патрабаванняў заканадаўства. Закон не проста паглыбляе і дэталізуе канстытуцыйнае права займца індывідуальнай працоўнай дзейнасцю, заснаванай на асабістай працы грамадзян і членаў іх сямей. Ён ускладае на органы ўлады, прадпрыемствы і арганізацыі функцыі аказання рознабаковага садзейнічання грамадзянам, якія займаюцца такой дзейнасцю.

Палажэнні Закона поўнасцю адпавядаюць прынцыпам сацыялістычнага гаспадарання. Па-ранейшаму асноўнай крыніцай задавальнення ўзрастаючых патрэбнасцей саветкіх людзей у таварах і паслугах застаецца грамадская вытворчасць. Яе далейшае развіццё ўдзяляецца галоўна ўвага. Індывідуальная працоўная дзейнасць у СССР выключае выкарыстанне наёмнай працы, эксплуатацыю чалавека чалавекам.

Сацыялізм на практыцы даказваў сваю справядлівасць у размеркаванні важнейшых жыццёвых даброт. За гады Саветкай улады рэальныя даходы насельніцтва краіны павялічыліся ў горадзе ў 12 разоў, на вёсцы — у 19. Адбываецца не толькі рост, але і збліжэнне ўзроўняў жыцця ўсіх груп працоўных. Гэта тэндэнцыя будзе набіраць сілу. Галоўнай мэрай, што рэгулюе адносіны грамадства і чалавека, з'яўляецца праца. Толькі яна, яе вынікі ствараюць умовы для ўсебаковага развіцця асобы.

Уладзімір УСАНАЎ.

СУПРАЦОЎНІЧАЮЦЬ ФАРМАЦЭУТЫ

ПРАМЫЯ СУВЯЗІ: ХТО Ў ВЫЙГРЫШЫ?

Многія беларускія прадпрыемствы маюць прамыя знешнеэканамічныя сувязі са сваімі калегамі ў краінах — членах Савета Эканамічнай Узаемадапамогі. Галоўная задача гэтага супрацоўніцтва — сумеснае вырашэнне тэхнічных праблем.

Два гады назад мінскае аб'яднанне «Белмедпрэпараты» наладзіла такія кантакты з фармацэўтамі Польскай Народнай Рэспублікі.

Геаграфія паставак аб'яднання «Белмедпрэпараты» надзвычай шырокая: ад Калінінграда да Камчаткі. Больш сотні назваў медыкаментаў адпраўляецца з Мінска ў 300 «кропак» Саветкага Саюза. Купляюць іх і за мяжой: на Кубе, у Таіландзе, Аўстраліі, Францыі, В'етнаме, Італіі, Бельгіі, Аргенціне...

З польскімі фармацэўтамі мінчане ўжо даўно падтрымліваюць дзелавыя кантакты. Але да нядаўняга часу гэтыя сувязі насілі нерэгулярны, у пэўным сэнсе стыхійны характар. Цяпер жа прадпрыемства мае дакладна прадуманую праграму супрацоўніцтва з канкрэтным партнёрам — Тархомінскім фармацэўтычным заводам.

Антон Левашкевіч, намеснік галоўнага тэхнолага аб'яднання, быў у складзе першай дэлегацыі на Тархомінскім заводзе.

— Гэта была ў многім пазнавальная паездка, — расказвае ён. — Перш чым заключыць доўгатэрміновае пагадненне аб прамым тэхніка-эканамічным супрацоўніцтве, нам хацелася бліжэй пазнаёміцца з вытворчасцю і калектывам завода. Прымалі нас цёпла, шчыра расказвалі пра свае поспехі і праблемы. Паказалі працэс вырабы рыфампіцыну — процітуберкулёзна-

га прэпарата, які нас вельмі зацікавіў. Перад ад'ездам мы падпісалі пратакол аб супрацоўніцтве.

Неўзабаве з візітам у адказ прыехалі прадстаўнікі Тархомінскага завода. Іх увагу, у сваю чаргу, прыцягнула вытворчасць інсуліну — лякарства для хворых дыябетам.

Тады ж у Мінску К. Рыневіч, дырэктар Тархомінскага завода, і Г. Андрыеўскі, генеральны дырэктар аб'яднання «Белмедпрэпараты», падпісалі дагавор і праграму аб супрацоўніцтве да 1990 года. Абодва бакі, каб выключыць дубліраванне навукова-тэхнічных распрацовак, дамовіліся аб'яднаць намаганні ва ўдасканаленні вытворчасці антыбіётыкаў і крвазамаўніцеляў.

Наступная паездка Левашкевіча на Тархомінскі завод аказалася больш плённай. За дзевяць дзён ён і яго калегі дасканалы вывучылі ўсе стадыі атрымання рыфампіцыну, асабліва сінтэз антыбіётыку, спосаб якога прынцыпова адрозніваецца ад таго, што прымяняецца ў «Белмедпрэпаратах». Пасля вяртання дадому беларускія спецыялісты ўкаранілі ў сябе асобныя элементы тархомінскай тэхналогіі.

У супрацоўніцтве двух прадпрыем-

стваў зроблены першы, але дастаткова ўпэўнены крок. У перспектыве — кааперацыя і спецыялізацыя вытворчасці, узаемныя пастаўкі сыравіны, матэрыялаў, паўфабрыкатаў, абмен вопытам у арганізацыі працы і падрыхтоўцы кадраў. Зразумела, стан прамых сувязей у многім залежыць і ад пазіцыі кіраўнікоў прадпрыемстваў. Восць меркаванні Г. Андрыеўскага:

— У розныя гады бываў я ў Польшчы. Уражанне ад апошняй паездкі ў снежні мінулага года — у краіне ідзе рашучая пераарыентацыя знешнеэканамічнай дзейнасці на супрацоўніцтва з Саветкім Саюзам і сацыялістычнымі краінамі. З Казімірам Рыневічам у мяне склаліся дзелавыя і сяброўскія адносіны. Фармацэўтыка — не толькі гуманная па сваёй сутнасці, але і галіна, якая вельмі хутка акупляецца. Асноўныя фонды нашага аб'яднання ацэньваюцца ў 34 мільёны рублёў, а штогод мы выпускаем прадукцыі на 91 мільён рублёў. Так што я з аптымізмам гляджу на далейшае паглыбленне прамых сувязей.

У размовах з працаўнікамі аб'яднання высветлілася цікавая дэтал. Здавалася б, супрацоўніцтва з польскім заводам пакуль наладжваецца толькі як тэхніка-эканамічнае, але гэтыя кантакты выклікалі ў работнікаў павышаную цікаўнасць да Польшчы, яе гісторыі, культуры, традыцый, праблем сучаснага жыцця. Лекцыі, гутаркі аб ПНР збіраюць вялікую аўдыторыю. Папулярныя ў рабочых сустрэчы па «гарачых» слядах са спецыялістамі, якія толькі што вярнуліся з Польшчы. У бібліятэцы аб'яднання з'явіўся раздзел кніг польскіх пісьменнікаў і паэтаў. Іх чытаюць больш, чым раней.

А вось прычынай устанавлення пра-

мых сувязей аб'яднання «Белмедпрэпараты» з хіміка-фармацэўтычным заводом горада Кутна стала даўняя дружба працоўных Мінскай вобласці і Плоцкага ваяводства. У Мінску ўжо пабывала дэлегацыя з Кутна. У польскіх сяброў выклікала цікавасць, што «Белмедпрэпараты» — гэта магутнае, адно з вядучых прадпрыемстваў СССР па вытворчасці лякарстваў, пачыналася амаль паўстагоддзя назад са сціплай фармацэўтычнай фабрыкі. Усяго 60 чалавек працавала тады пад яе дахам. (Цяпер амаль 3 тысячы.) Выпускалі тады самыя простыя медыкаменты: вальер'янавы і мятныя каплі, настойкі ёду, палыну, ландышу, фасавалі сухія чарніцы, рамонак, рэзалі марлю на бінты.

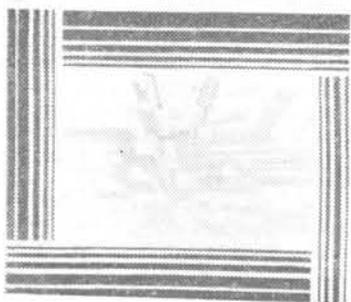
Пасля Вялікай Айчыннай вайны фабрыку пераабсталявалі ў пеніцыліннавы завод. Ён хутка рос, пашыраўся. Тут аднымі з першых у краіне асвоілі вытворчасць поліглюкіну — заменніка крыві, які выратаваў ад смерці сотні тысяч людзей. Завод стаў галоўным прадпрыемствам краіны па выпуску новых форм крвазамаўніцеляў. У Мінску была атрымана і першая ў СССР партыя рэполіглюкіну. Гэты прэпарат немажлямы пры аперацыі на «сухім сэрцы» ва ўмовах штучнага крвазвароту.

У свой час беларускі спецыялістаў запрашалі ў Чэхаславакію, Балгарыю, Індыю, Ірак дапамагчы наладзіць выпуск крвазамаўніцеляў. Цяпер тэхналогія вырабы гэтых прэпаратаў зацікавіліся ў Кутна. Хутка туды выязджае дэлегацыя аб'яднання для падпісання дагавора аб супрацоўніцтве. «Белмедпрэпараты» пашыраюць прамыя тэхніка-эканамічныя сувязі з польскімі фармацэўтамі.

Леанід ТУГАРЫН.

ВЫДАННІ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

АНАТОЛЬ ГРЫЦКЕВІЧ

ВАКОЛ
«СЛУЦКАГА
ПАЎСТАННЯ»

Буржуазны нацыяналізм у Беларусі не меў ні глыбокіх каранёў, ні шырокага ўплыву. Але тым не менш след свой ён пакінуў. Гэта быў крывава след. Бандыцкія вылазкі Булак-Балаховіча і слуцкі мяцеж у гады грамадзянскай вайны, Беларуска-цэнтральная рада і цеснае супрацоўніцтва з фашысцкімі акупантамі ў Вялікую Айчынную, падрыўная дыверсійная дзейнасць супраць сваёй Радзімы ў пасляваенны час — такі шлях беларускага нацыяналізму. Аднак яго прадстаўнікі, якія ўтульна прыжыліся ў розных замежных цэнтрах, хацелі б пазначыць кожную з вех здрады арэалам святасці і пакутніцтва за народ. Логіка такой гульні наколькі хітрая, настолькі і прымітыўная: каму яны патрэбны, калі за іх спіной не будзе стаяць народ? Нават тым спецслужбам у ЗША, якія падбіраюць з абочыны дарогі гісторыі розную антысавецкую драбязу.

Такі арэол малююць сучасныя нацыяналісты беларускага паходжання з пастаяннай амерыканскай прапіскай і вакол так званых «слускага паўстання». Звычайны контррэвалюцыйны мяцеж, які адбыўся ў лістападзе-снежні 1920 года, спачатку выдаваўся за народнае паўстанне, потым гэтага здалося мала, і нацыяналістычныя пісары ўзялі яго лакальнага характар да «фронта БНР», а сёння гэта ўжо «явілікая вайна Роды БНР супраць большавікоў».

Што гэта была за «вайна» і хто выступаў яе арганізатарам, чытач даведаецца з новай кніжкі, якая выйшла ў серыі «Бібліятэчка газеты «Голас Радзімы». Называецца яна «Вакол «слускага паўстання». Доктар гістарычных навук Анатоль Грыцкевіч цярпліва і пераканаўча адкідае ўсё, факт за фактам, што нагарадзілі вакол слускага мяцяжу нацыяналісты, і паказвае, што ж адбылося на самай справе ў Слуцкім павеце глыбокай восенню 1920 года.

Не станем пераказваць змест брашуры — чытач «Голасу Радзімы» мае магчымасць удумліва яе прачытаць. Хочацца спыніцца вось на чым. Аўтар, карыстаючыся першакрыніцамі, паказвае тую істотную «дро-

бязь», якую хацелі б свацаць ад вачэй людскіх «нацыянальна-свядомыя» беларускія дзеячы розных рангаў, што так шыра святкуюць на чужых берагах «угодкі слускага паўстання». А менавіта: мяцеж у Слуцкім павеце фактычна быў арганізаваны польскім генеральным штабам. Буржуазная Польшча была ў ім зацікаўлена. «Польскія кіруючыя колы, — адзначае аўтар, — у 1920—1921 гадах выкарысталі яго для таго, каб паспрабаваць дабіцца на сваю карысць некаторых уступак у тэрытарыяльным пытанні пры заключэнні канчатковага мірнага дагавора з Савецкай Расіяй».

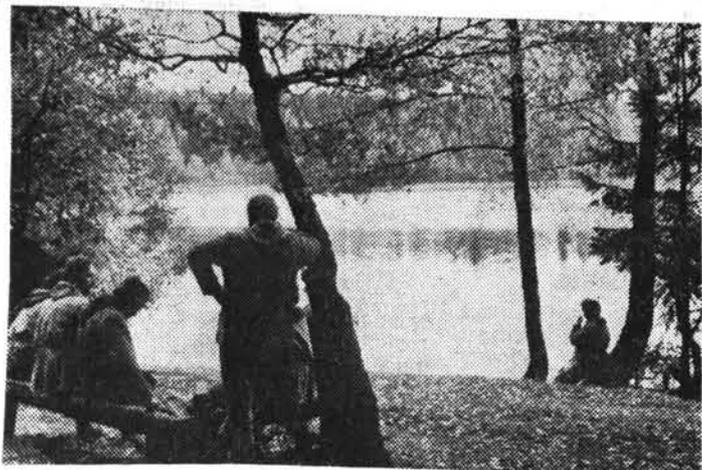
А калі так, калі расставіць усё на свае месцы, дык выходзіць, што эсэра-нацыяналістычныя дзялкі, якія рыхтавалі «слускае паўстанне», былі ўсяго толькі паслухмянымі марыянеткамі ў руках польскіх інтэрвентаў. Але іх не падтрымалі сяляне, бо не бачылі ў нацыяналістах лідэраў, здольных вырашыць пякучыя нацыянальныя і сацыяльна-палітычныя праблемы і павесці народ за сабой. На іх адчайны крык аб дапамозе не адгукнулася ні адна буржуазная дзяржава таго часу, акрамя Польшчы, бо не бачыла ў беларускіх нацыяналістах рэальнай сілы, здольнай спыніць ход новай гісторыі — ход Вялікага Кастрычніка.

Кніжка, напісаная А. Грыцкевічам, — гэта аб'ектыўны аналіз контррэвалюцыйнай авантуры ў Слуцку. Аўтар карыстаецца не толькі савецкімі крыніцамі, верагодна і праўдзівасць якіх нашы праціўнікі звычайна падвяргаюць сумненню, але і замежнымі.

Слуцкі мяцеж пацярпеў крах, як і ўсе спробы контррэвалюцый ліквідаваць Савецкую ўладу ў Беларусі. Так распарадзілася гісторыя. Але адразу ж пасля паражэння буржуазныя нацыяналісты ўзнялі «слускае паўстанне» на шчыт. Ужо на так званай «Беларускай нацыянальна-палітычнай нарадзе» ў Празе 29 верасня 1921 года была прынята спецыяльная рэзалюцыя аб «слускім паўстанні». Вядома ж, у ёй былі схаваны вушы польскага генеральнага штаба, а слуцкі мяцеж выдаваўся за выступленне народных мас як «супраць Масквы», так і «супраць Варшавы».

Гэта і зразумела: нацыяналістам трэба, каб на іх сцягу не было чорных плям здрады і прыстасаванства, бо куды ж з такім сцягам высоўвацца і хто за ім пойдзе. Кніжка прафесара Анатоля Грыцкевіча якраз і ставіць усё на месца: «Як паказалі падзеі ў Слуцкім павеце, беларускія сяляне ў масе сваёй не падтрымалі ні беларускіх эсэраў, ні іншых нацыяналістаў». Не падтрымалі таму, што і ў гэтым выпадку, як і ў іншых, беларускія буржуазныя нацыяналісты на справе служылі не інтарэсам свайго народа, пра які яны шмат гаварылі, а інтарэсам замежнай дзяржавы.

В. КРАСЛАЎСКІ.

Ля Нарачы.

Фота В. РАМАШКІ.

МНЕНИЕ СОВЕТСКОГО УЧЕНОГО

К БЕЗОПАСНОСТИ—
ЧЕРЕЗ КОНВЕРСИЮ

II. СОТНИ МИЛЛИАРДОВ НА ВЕТЕР. ДО КАКИХ ПОР?

В ходе «круглого стола» ученых по проблемам радикального сокращения ядерных вооружений и их полного уничтожения, работавшего в рамках международного форума «За безъядерный мир, за выживание человечества» (Москва, февраль 1987 года), прозвучал в числе важнейших вот какой вывод: гонка вооружений ведет мир «как минимум к трем дестабилизациям — стратегической, экономической, экологической».

Тут есть над чем задуматься тем, кто готов мириться с ростом расходов на вооружение, рассматривая изъятия средств из своего кармана как неизбежную плату за рост безопасности. Стратегическая стабильность — основа, гарант устойчивости современного мира; движение в сторону от нее, дестабилизация — неизбежно слалом к катастрофе.

Но коли продолжение гонки вооружений удаляет от безопасности, а не приближает к ней, тем более разумно внимательно присмотреться к экономическим аспектам этого процесса.

Так уж устроена психика человека: мы привыкаем к большим цифрам. Даже сообщение о том, что в 1986 году мир ежесекундно расходовал на гонку вооружений 1,7 миллиона долларов, что только за один год военные расходы планеты выросли на 100 миллиардов долларов, для большинства из нас звучит достаточно абстрактно: кто-то где-то что-то на что-то потратил.

И все же нам придется оперировать именно большими цифрами: ведь гонка вооружений раздвигает, оставляет без пищи, убивает в конце концов миллионы людей, каждый из которых — уникален, единствен.

Самые веские доказательства не просто опасности, но глубочайшей аморальности гонки вооружений — условия жизни народов большого числа развивающихся государств. Гонка вооружений — это всегда конкретика отнятого, даже если отнятое не было произведено. Известно, скажем, что средств, расходуемых в мире на вооружение только за один год, достаточно для обеспечения жильем полутора миллиарда человек или для строительства 1 миллиона школ, в которых могли бы учиться 650 миллионов детей.

Профессор Жан Зиглер (Швейцария) ситуацию, в которой на гонку вооружений тратится около триллиона долларов в год, тогда как за тот же год 16 миллионов человек умирают от голода (при том, что современный уровень сельского хозяйства планеты мог бы обеспечить продовольствием 12 миллиардов человек!), определяет коротко: «Мир сошел с ума». Для более чем двух третей населения нашей планеты, напоминает ученый, «каждый день и каждая ночь становятся новым звеном в цепи мучений. От одной четверти до одной трети на-

селения «третьего мира» не располагают даже минимумом средств, признанных необходимыми для поддержания жизни. 560 миллионов человек живут в условиях абсолютной бедности — их доход составляет менее 50 долларов в год...»

Но если действительно невозможно не признать чудовищной ситуацию, при которой за полдня гонкой вооружений пожираются средства, с лихвой достаточные для победы над хронической слепотой, то как же не заметить такой поистине трагической особенности ее, как нарастающий вклад в гонку вооружений самих развивающихся стран?

Это факт: опутанные разными видами внешней задолженности (достигающей в сумме уже примерно триллиона долларов), развивающиеся страны тратят на закупки оружия многие десятки миллиардов долларов в год. Избавление их от бремени затрат на вооружения (эти затраты поощряются и даже навязываются развивающимся странам официальными кругами США, их союзников по НАТО; инспирируются путем разжигания региональных конфликтов) привело бы к заметному оздоровлению экономики как этих стран, так и мировой экономики в целом.

Безусловно, лучшее применение своим финансовым средствам, природным ресурсам, рабочим рукам, интеллектуально-потенциалу нашли бы в условиях прекращения гонки вооружений и страны развитые. Известна, скажем, принципиальная разница политики в области вооружений СССР и США. Советский Союз первым за всю послевоенную историю не начал ни одного витка гонки вооружений, делал все возможное, чтобы каждый из этих витков был предотвращен в зародыше: он никогда не задавался целью добиться военного превосходства и неизменно расходовал на оборону необходимый минимум средств — у США же «послужной список» объективно носит совершенно иной, обратный характер.

Но вот где естественная точка соприкосновения: не только Советскому Союзу, с его впечатляющими планами в области реконструкции экономики, с более чем серьезной социальной программой (напомню только о задаче обеспечения до конца нынешнего столетия отдельной квартирой или домом каждой семьи), но и США есть куда вкладывать средства, высвобождающиеся при переходе к разоружению.

Это ведь факт: в стране, израсходовавшей уже при нынешней администрации более 1 триллиона долларов на военные цели только по открытым статьям бюджета Пентагона (у него есть и тайный, «черный бюджет»), более 20 миллионов человек вынужденно голодают по нескольку дней в месяц (данные Института об-

щественного здравоохранения при Гарвардском университете); более 30 миллионов — живут ниже официальной черты бедности; более 60 миллионов — функционально неграмотны.

Известный американский экономист Дж. К. Гэлбрейт, участвовавший в работе международного форума «За безъядерный мир, за выживание человечества», в одном из интервью на вопрос о практических сторонах перевода военных отраслей промышленности на гражданское производство ответил: «В практическом плане этот вопрос меня беспокоит меньше, чем других». Во-первых, пояснил Гэлбрейт, в США существует острая потребность в ресурсах, которые ныне направляются в военное производство. («Некоторые экономические инфраструктуры, такие, как шоссе и железные дороги, а также система образования, не говоря уже о социальных программах, находятся в очень плохом состоянии. Поэтому нам нетрудно найти альтернативные пути расходования средств, которые мы тратим на вооружения»).

Во-вторых, сокращение расходов на военные цели позволило бы США усилить свою экономику. Экономические успехи Японии и ФРГ после второй мировой войны, заметил американский ученый, «являются следствием использования капиталов и человеческих ресурсов для гражданского производства, а не для военных целей».

Сказанное Гэлбрейтом дополню лишь несколькими конкретными цифрами. В США 80-х годов каждый третий обрабатывающий станок проработал 20 и более лет; потребность в средствах на обновление станочного парка страны оценивается в 34 миллиарда долларов. По американским же оценкам, стоимость восстановительных работ и нового строительства междуштатных автодорог превысит 700 миллиардов долларов в текущем десятилетии; каждый пятый мост в США сегодня требует реконструкции и замены. И, наконец, государственный долг США (а это объективный показатель уровня здоровья экономики этой страны) превышает два триллиона долларов.

Как тут не вспомнить о бремени военных расходов, о милитаристском по характеру бюджете Пентагона, подобравшемся к 300 миллиардам долларов в год? О программе «звездных войн», которая, обещая в итоге сократить, а не увеличить безопасность мира в целом и самих США, потребовала бы для своей реализации сотен миллиардов и даже триллионов долларов?

Логика подсказывает простейший путь: средства на войну должны быть переадресованы, переклещены на мирные цели.
Александр ЕФРЕМОВ,
доктор исторических наук.
(АПН).

PEACE! This word resounds today in all the languages but not as a humble request but as a resolute demand that even the staunchest of the war advocates are forced to take heed of.

Stop war! This is what the antiwar demonstrators universally demand, be it in London, Paris, New York, Delhi, Madrid, Bonn or elsewhere on our planet. This is also what the Soviet people come out for. In the forefront of the struggle for peace are the people of Byelorussia, the republic that suffered most in World War II. Over two million Byelorussians, one out of every four people, lost their lives in that war.

We remember our towns and villages burned down and turned into rubble, our factories destroyed, our fields sown with ominous seeds of war: mines, shells and bombs. Even now, over forty years after the war, bomb-disposal specialists continue to find and scotch them. It came to be called a «war echo». This echo does not only serve as a reminder of the privations and grief of the past but as an appeal to make greater efforts to save peace and life.

We remember the year 1949 when the peaceloving public of all the countries alerted by the threat of a new world war held the first World Congress of Peace Supporters. Byelorussia's representatives Larissa Alexandrovskaya, People's Artist of the USSR, and Maxim Tank, People's Poet of Byelorussia, also attended the Congress.

Rallies and meetings were held across the Republic to support the decisions adopted at the Congress. The people of Byelorussia condemned the warmongers and expressed their determination to struggle for peace.

The first Byelorussian Conference of Peace Supporters was held in September, 1951. Industrial and agricultural workers, workers in culture and art and war veterans took part in it. In his opening address Yakub Kolas, People's Poet of Byelorussia, said: «War means turning fertile land into a desert, destroying the achievements of peaceful creative labour, demolishing monuments of human culture. War means destruction, hunger, death and mutilations for millions upon millions of people. That is why all progressive peace-loving mankind, outstanding people of all countries are indefatigably struggling for peace».

The conference elected the Byelorussian Peace Committee which united peace supporters and fighters for friendship among nations coming from all walks of life.

The rousing voice of the sons and daughters of Byelorussia was more than once heard at the UN General Assembly and other international forums and conferences. Byelorussia's peace activists supported the initiatives and decisions of the World Peace Council.

No person was left impassive when the World Peace Council issued an Appeal on Concluding the Pact of Peace among the Five Great Powers. All the adult population of the Republic affixed their signatures to that document. There were several million of them. It was no mere list of surnames, it was a powerful force of mankind that stood up to defend peace.

As years go by the horrible events of World War II are becoming ever more distant. But humanity remembers and has no right to let sink into oblivion the atrocities of the merciless Hitlerite war machine responsible for burning to death thousands upon thousands of innocent people—the Czechoslovak village of Lidice, the Byelorussian village of Khatyn and the French town of Oradour-sur-Glaine are incurable wounds on the heart of humanity. Nor is it possible to forget one morning, in August 1945, when an atomic bomb was

exploded over the Japanese city of Hiroshima instantly killing 160,000 people. Still in memory is the tragedy of Nagasaki. The war has long been over but people in those Japanese cities continue to suffer from radiation effects.

The year 1968. The world learned of a bloodcurdling tragedy in Vietnam. In an attempt to intimidate the population of South Vietnam the American GI's shot to death 500 people in the community of Songmi and burned down their houses...

«The tragedy of Khatyn and Lidice, Oradour, Hiroshima and Songmi never again» was the motto of the peace lovers from Czechoslovakia, France, Japan, Yugoslavia, Poland, Italy, India, the German Democratic Republic, Denmark, Norway, the Fe-

viet Peace Fund Byelorussian Branch, the Byelorussian Society for Friendship and Cultural Relations with Foreign Countries, republican organizations «Scientists for Peace», «Physicians for the Prevention of Nuclear War», the Soviet War Veterans' Committee Minsk Branch, «Sportsmen for Peace», the Radzima (Motherland) Society, women's councils uniting all mothers in this Republic, the Committee of Youth Organizations of the BSSR and a lot of others.

The peace supporters of Byelorussia actively participate in international conferences in the Soviet Union and other countries. Every year massive antiwar meetings and manifestations devoted to topical international problems are held in Byelorussia, many of them under the aus-

camp set up by the Hitlerites. Showing the inhuman face of fascism the artist demonstrates the power of spirit and the moral victory of its victims. And we hear a rousing appeal cutting across the years: «People, don't let these sufferings repeat again, safeguard peace!»

People's Painter of the USSR, Academician Zair Azgur, People's Artist of the USSR, composer Igor Luchenok, actors of the leading theatres of the Republic, People's Artists of the USSR Zdislav Stomma and Alexandra Klimova, People's Artist of the BSSR Nikolai Eryomenko have also put their creative talents at the service of the popular struggle for peace.

It has become a tradition to arrange special concerts and dramatic performances for pea-

actions attended by 1,651,500 people were held in Byelorussia.

Byelorussian writers Kondrat Krapiva, Nil Gilevich, Ales Adamovich, Eddi Ognetsvet, Eduard Skobelev, Iosif Vassilevsky, Artur Volsky and Vladimir Karisna donated their royalties. So did journalists of *Rabotnitsa i Selyanka*, *Vyaselka*, *Byaroska* and a number of newspapers.

Lavish donations were also made by religious organizations, first of all, by the Russian Orthodox Church. These comprise contributions of both parishes and the clergy. The Metropolitan of Minsk and Byelorussia Philaret donated 5,000 roubles, archpriests war veterans E. I. Misyuk and V. B. Bekarevich—1,000 roubles each.

Scores of letters arrive every day at the Byelorussian Peace Fund. As if a pulse of international life they are attuned to all difficulties and aggravations occurring in world affairs. This is what A. I. Polyansky, a war veteran who was at the front-line from Moscow to Berlin, has to say: «I hereby send 50 roubles of my pension for the cause of peace. I know that my single donation cannot stop war just as a single soldier at the battlefield would not be able to stop an enemy offensive. But if he is backed by a group of soldiers the enemy would certainly be rebuffed. If all the people of good will join their efforts the warmongers will never be able to realize their ominous plans».

However great the bereavement of those who lost their kith and kin in the struggle against fascist invaders the letters are pervaded with optimism and confidence that by joining their forces the people of good will save peace.

Concern for the morrow of humanity and awareness of the dangers of nuclear holocaust unite the nations in the struggle for peace, for saving life on the Earth. Foreign visitors coming to Minsk meet with the Peace Committee activists. Debates may flare up, very sharp sometimes. But they are indicative of the fact how much slander has been piled on our country, the policies of our Party and government to bamboozle ordinary Westerners.

When the Byelorussian peace activists manage to tear to shreds the slander shroud and clear up certain problems the meeting can be considered fruitful and conducive to a greater mutual understanding and, finally, peace. The number of such meetings has considerably increased during the International Year of Peace. Our guests often send very warm letters. Here are some samples

«...One of the sights that I shall never forget because it touched my heart was Khatyn. I am telling people in Scotland of our tour and the urgency for all of us to work for peace».

Erika von Bommenstern, Scotland.

«My memory has retained historical monuments of your city, museums, kindergartens as well as the monuments where the Soviet people slain by the Hitlerites were buried. This will always stay in my memory as well as the fact that your revolutionary spirit is invincible».

Francis Chimombela, Zambia.

These letters are legion. What they bespeak of is that personal contacts promote better understanding and give a spur to the peaceloving forces in the struggle for peace.

History teaches that war can be prevented before it is unleashed. That is why the peace fighters of Byelorussia are stepping up their efforts to promote the antiwar movement and the unity of the peace-loving states. The task is not just to improve the struggle for peace but to raise it to a qualitatively new level. What it means is to reach every human heart and instill the need to struggle for peace.

Marat EGOROV

Peace Movement in Byelorussia

deral Republic of Germany and the republics of the Soviet Union who gathered in Minsk for an international conference in July, 1972.

The Byelorussian peace fighters take an active part in this genuinely popular movement. In 1975 Minsk became the venue of a successful international meeting attended by peace activists from 32 countries and delegations of the World Peace Council led by Romesh Chandra and the International Democratic Women's Federation.

A major landmark in the history of the struggle for peace was Peace March-82. It started in July, 1982, in Stockholm and took its participants from Sweden, Denmark, Norway, Finland and the USSR to Helsinki, Leningrad, Kalinin, Moscow, Smolensk and Minsk. People of different political convictions were united by simply worded and understandable slogans «No to nuclear weapons in Europe, in the West and in the East!», «No to nuclear weapons on Earth!», «For disarmament and peace!»

The participants in Peace March-82 carrying their banners and posters walked through the streets of Minsk Hero-City, the capital of Byelorussia. A large mock-up of a pigeon symbolizing a universal desire of people for peace was carried in front of the marchers. Thousands of Minskites went out into the streets to warmly greet their guests, join their ranks and chant antiwar slogans.

Emotion-filled meetings were held in factories, palaces of culture, in the Society for Friendship and Cultural Relations with Foreign Countries, in the Writer's House and the Museum of the History of the Great Patriotic War where interesting talks on the necessity to fight for peace were initiated. The guests also visited sanatoria, hospitals, Young Pioneer camps, the International Youth Centre, they met with writers, journalists and peace activists.

Newspapers, radio and TV stations in Byelorussia gave a wide coverage of this antiwar action.

Meanwhile some of the Western correspondents covering the march were so prejudiced in their reports that the representatives of the Scandinavian countries had to boycott the Western newsmen and preferred to supply their own accounts of the march to their national news media.

The antiwar movement in Byelorussia embraces many public organizations. Among them are trade unions, the Byelorussian Peace Committee, the So-

pices of the World Peace Council. Impressive was the meeting in the Brest Fortress to commemorate the 40th anniversary of the victory over fascism. 60,000 people came to the site where the Soviet people rebuffed the aggressor during the initial hours of the treacherous attack of nazi Germany. «Peace—yes, war—no!» Those words united all those who came to the meeting.

It is impossible to forget a 100,000-strong manifestation of Minsk women. They came out into the streets with their children and grandchildren carrying banners and posters demanding putting an end to the arms race. They made their banners and posters themselves but their simplicity had such an emotional effect that no one was left unimpressed. Many tourists from various countries who happened to be in Minsk at the time immediately decided to join in as soon as they learned about the demonstration. A rousing speech was made at the meeting by a participant in numerous international forums, a member of the Presidium of the Byelorussian Peace Committee, editor-in-chief of the *Rabotnitsa i Selyanka* (Woman worker and farmer) monthly M. I. Karpenko. She called on those present at the meeting to join their forces to prevent the greatest danger facing humanity—a suicidal nuclear war.

Journalists, writers, poets, composers, artists and actors make a considerable contribution to the cause of safeguarding peace. They are tirelessly struggling for peace, for asserting the ideals of humanism, proletarian internationalism and friendship among nations.

Speaking at the USSR Writers' Congress, a member of the World Peace Council, Hero of Socialist Labour, Maxim Tank pointed out that the theme of the struggle against war retains its dominance in Byelorussian literature. There is nothing unusual about it as it is the voice of the country where one out of every four people lost his life, where there reverberate the Khatyn bell chimes, where on all the roads and partisan paths one can find obelisks in memory of those who perished in the flames of World War II.

No one is left impassive with canvasses by Mikhail Savitsky, People's Painter of the USSR, Academician of the Academy of Arts of the USSR, a member of the Soviet Peace Committee, who depicted the horrible death ce. Both professional and ama-

teur theatre companies, popular song groups «Pesnyary» and «Verasy», bands, choirs and dancing troupes take part in them. The revenues from these concerts and performances are sent to the Soviet Peace Fund. Many workers in culture and art donated their state prizes and royalties to the Peace Fund.

Among numerous public organizations actively participating in the struggle for peace a place of prominence belongs to the Soviet Peace Fund. In 1986 this mass antiwar organization celebrated its 25th anniversary.

The Soviet Peace Fund has become one of the most influential organizations and gained a favourable reputation abroad. All sections of the population embracing virtually all age groups take part in its activities. In Byelorussia there is the republican division of the Soviet Peace Fund administered ever since its establishment by the outstanding sculptor, Academician Zair Azgur, People's Painter of the USSR, Hero of Socialist Labour, State Prize winner. Now there are in Byelorussia over 14,000 commissions of assistance to the Soviet Peace Fund embracing over 100,000 peace activists. In most instances it is at their initiative that antiwar meetings and rallies are held.

The Soviet Peace Fund can be compared to a powerful river with streams and tributaries giving it its living force—the voluntary contributions of the Soviet people. This is the money earned by factory and construction workers during «peace shifts», rural and transport workers, workers in science and culture, students and school children, war and labour veterans.

Following the will of the members of the Peace Fund its assets are used for strengthening peace and international security, promoting solidarity with the peoples struggling for their freedom and independence. Alongside these organizations the Peace Fund provides humanitarian aid to the victims of imperialist aggression, genocide as well as natural disasters. This aid consisting of medicines, clothes, footwear, transport means and foodstuffs was sent to Vietnam, Kampuchea, Afghanistan, Nicaragua, Lebanon, Ethiopia, Mozambique, Mexico and other countries.

The year 1986 will go down into history of humanity as the International Year of Peace, as a year of an all-out offensive of the forces of peace against the forces of war.

Over 2,985 massive antiwar

КАЛІ некалькі год назад у Лос-Анджэлесе сабраліся найбольш аўтарытэтыя рэжысёры-мультиплікатары і кінакрытыкі з многіх краін, «лепшым фільмам за ўсю гісторыю сусветнай мультиплікацыі» яны назвалі карціну «Казка казак», пастаўленую маскоўскім рэжысёрам Юрыем Нарштэйнам.

Ён прыйшоў на маскоўскую студию «Саюзмультифільм» 17-гадовым. Пасля сканчэння студыйных курсаў 16 год працаваў тут лялькаводам і мастаком-мультиплікатарам. Цяпер яму 46, у яго на рахунку дзве карціны, пастаўленыя ў сааўтарстве, і чатыры самастойныя фільмы («Ліса і заяц», «Чапля і журавель», «Вожык у тумане», «Казка казак»), якія прынеслі яму каля 30 узнагарод самай высокай пробы.

Кожны, хто бачыў «Казку казак» (а яна ідзе ва ўсім свеце), дае ёй сваё тлумачэнне. На мой погляд, гэта фільм пра памяць.

ЮРЫЙ НАРШТЭЙН: У МУЛЬТИПЛИКАЦЫІ САМЫЯ ШЫРОКІЯ МАГЧЫМАСЦІ

ЧАТЫРЫ ФІЛЬМЫ—ТРЫЦЦАЦЬ УЗНАГАРОД

Ён і будзеца як забытаны лабірынт чалавечай свядомасці, дзе мінулае пераплятаецца з сучаснасцю, выдумка — з рэальнасцю. Гэта гісторыя аб дзяцінстве і старасці, аб трагедыі вайны і аб шчасці мацярынства... Сваімі карцінамі Нарштэйна даказвае права мультиплікацыі на спасціжэнне жыцця чалавечага духу. Але пры ўсёй сур'езнасці задач, якія вырашаюцца гэтымі стужкамі, яны менш за ўсё падобныя да абстрактных схем. Фільмы Нарштэйна прастадушныя, як казка, і празрыстыя, як мелодыя Моцарта.

НАРШТЭЙН: «Мяне не хвалюе гісторыя ці сюжэт, для мяне кіно складаецца з пахаў, шумоў, з таго, што адчуваеш, чуеш. Прыцягвае свет, які знаходзіцца за кадрамі. Я хачу прыйсці ў кіно і ўбачыць маленькія жывыя кавалачкі, які б нарадзіў у мяне паблагліваю ўсмішку шчаслівага чалавека...»

З імем Нарштэйна звязваюць сёння ўяўленні аб магчымасцях мультиплікацыі, які пастаянна расшыраюцца. Гаворачы каратка, Нарштэйн рэзка павысіў ступень таго, што прынята называць «эфектам рэальнасці». Рэжысёр выкарыстоўвае пры гэтым і традыцыйныя вывучае мастацтва (напрыклад, старадаўняга і ілюзійнага жываліста), і прыёмы ігравага кінематографа (буйныя «псіхалагічныя» планы, наездзі і ад'ездзі, двайныя экспазіцыі і г. д.), і многае іншае. Перспектыўную глыбіню Нарштэйна узмацняе і за кошт стварэння ярусных «дэкарацый», дзеянне яго карцін разгортваецца, як правіла, на некалькіх узроўнях.

Але феномен Нарштэйна не толькі ў тым, што ў тэхналогіі прафесіі ён праяўляе сябе як нястомны наватар-віртуоз, — майстар энергічна рассоўвае, а дакладней, нават — разбурае рамкі, адведзеныя некалі мультиплікацыі як лёгкая забава.

НАРШТЭЙН: «Так, для гледача пакуль больш натуральная такая мультиплікацыя, і пераадолець шаблон нялёгка. Але мне чамусьці здаецца, што мы рана ці позна пакончым з хімерай звыкллага, а глядач таксама будзе чакаць ад мультиплікацыі ўвасаблення глыбокіх пачуццяў і думак. Я думаю, што мультиплікацыя (ці хаця б адна яе галіна) адыдзе ад персанажнасці і прыодзе да канфілікта пазыччых паняццяў, а не мантажна-сюжэтных кавалкаў. Тады ёй адкрыюцца шырокія магчымасці. Але ўсё ж не бясконцыя. Справа ў тым, што хаця сваёй вобразнасцю мультиплікацыя і блізкая да паэзіі, аднак да

ўзроўню музыкі, да яе універсальнай шчырасці (у сэнсе ўздзеяння на чалавека) яна, вядома ж, ніколі не зможа абстрагавацца... Але, зрэшты, думаю, менавіта мультиплікацыя, як ніякі іншы від кіно, у стане рухацца па гэтым шляху. Мультиплікацыя, імкнучыся да «музыкальнасці», здольна, я ўпэўнены, раскрыцца да шчырасці паслання блізкаму сябру... Мне, напрыклад, больш за ўсё важная магчымасць быць зразумелым іншым чалавекам».

«Саюзмультифільм», на якім працуе Нарштэйн, самая буйная савецкая мультиплікацыйная студыя. Усяго ж іх у краіне 24. Гэта цэлая галіна фільмавытворчасці. Яе лепшыя творчыя сілы ўваходзяць у Саюз кінематографістаў СССР. На апошнім з'ездзе гэтай аўтарытэтай грамадскай арганізацыі Нарштэйн выбраны сакратаром праўлення Саюза кінематографістаў.

НАРШТЭЙН: «Дамінуючая

тэндэнцыя сённяшняй нашай мультиплікацыі ўсяляе надзею. Гэта — зварот да праблем, якія яшчэ нядаўна лічыліся прэрагатавай ігравага кіно. У мультиплікацыі расшырылася «зона захопу». Гэтак жа, як жывалістаў ставіцца да развітой фатаграфіі, так і ігравы кінематограф пачынае ставіцца да мультиплікацыі: ён можа многаму навучыцца ў яе.

Але ў нас няма праблем. Напрыклад, на «Саюзмультифільме» сярэдні ўзрост рэжысёраў каля 45 год: выпускнікі кінаінстытута ідуць у мультиплікацыю неахвотна. Такая сітуацыя мяне засмучае, я многа пра яе думаю. Прычын гэтага становішча няма, тут і душэўная лянота маладых рэжысёраў, якія знаходзяцца пад уладай стэрэатыпных уяўленняў аб правазе «вялікага» кіно над мультиплікацыяй, і фактары эканамічныя... Але калі з рэжысёрамі справа неяк вырашаецца (новыя цікавыя імёны ў цэтрах усё ж з'яўляюцца, асабліва на студыях саюзных рэспублік), то сцэнарыстаў, рэдактараў, арганізатараў кінавытворчасці катастрофічна не хапае. Ні адна навучальная ўстанова іх не рыхтуе. Дастаткова цяжкасцей і з тэхнікай».

НАРШТЭЙН: «Рэжысура ўяўляецца мне цяжкай нагруквай, і калі б пачаць жыццё спачатку, я б, напэўна, не стаў рэжысёрам. Кінематограф — праклятае мастацтва, з шматлікімі цяжкасцямі, якія забіраюць час у творчасці. Вось калі б кінематографам можна было займацца сіламі толькі ўласнай сям'і, я б тады быў шчаслівым чалавекам».

Відаць, Нарштэйн на шляху да гэтага: яго жонка Францэска Ярбусавя — пастаянны мастак яго фільмаў. Так што ў якасці эксперыменту, некакі жартам прапанаваў я Нарштэйну, яму застаецца толькі навучыць кінапрафесіям сваіх дзяцей...

НАРШТЭЙН: «Новую работу я заўсёды пачынаю поўны няўмення і разгубленасці, з думкай: «выкруціўся мінулы раз, выкручуся і цяпер». Лічу, што нельга прызнавацца нават самому сабе, што ты гэта ўжо ўмееш, у іншым выпадку лічы, што памёр як мастак... Нельга паўтараць сябе. Лепш таленавіты правал, чым добра зробленая работа, якая паўтарае знойдзенае».

Мастацтва, як я гэта разумею, павінна даваць мастаку магчымасць гаварыць праўду. На першы выпадак, хаця б самому сабе...»

Барыс БЕРМАН.

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР У СІБРЫ

ЗАХОЎВАЮЦА ПЕСНІ І ЗВЫЧАІ

Важным этапам развіцця фалькларыстыкі ў нашай краіне з'яўляецца падрыхтоўка і выданне шматтомных зводаў нацыянальнага і рэгіянальнага фальклору. Ідэя падобных выданняў нарадзілася яшчэ ў даваенныя гады і была гарача падтрымана М. Горкім і А. Талстым. Аднак практычная рэалізацыя гэтых задум пачалася толькі ў пасляваенны час. Над шматтомнымі зборамі нацыянальнага фальклору працуюць вучоныя амаль ва ўсіх саюзных рэспубліках, а ў Беларусі выйшла ўжо 32 тамы нацыянальнага фальклору. Гэта выданне атрымала Дзяржаўную прэмію БССР.

Апошнім часам актыўная дзейнасць разгарнулася па стварэнню 60-томнага выдання «Помнікі фальклору народаў Сібіры і Далёкага Усходу», у падрыхтоўцы якога разам з фалькларыстамі Сібірскага аддзялення АН СССР і іншых навуковых і навучальных устаноў Сібіры і Далёкага Усходу прымаюць удзел вучоныя Масквы, Ленінграда, Украіны, Беларусі. У плане-праспекце гэтага вялікага выдання разам з іншымі прадугледжаны тамы рускага, украінскага і беларускага фальклору. Не краінаючы зараз усіх цікавых і складаных праблем, якія паўстаюць перад рэдактарамі, аўтарамі і складальнікамі «Помнікаў», спынімося толькі на пытаннях, звязаных з беларускім фальклорам.

Яшчэ ў мінулым і пачатку нашага стагоддзя ў Сібір і на Далёкі Усход дайшло некалькі хваль перасяленцаў з цэнтральных губерняў Расіі, з Украіны, Беларусі. У пошуках зямлі, лепшай долі сяляне, пакінуўшы родныя мясці-

ны, ішлі на ўсход і разам са сваім убогім скарбам неслі песні, казкі, звычаі радзімы. У месцах перасялення складаліся розныя этнічныя сітуацыі. Калі гаварыць пра беларусаў, то ў адных выпадках яны сяліліся асобнымі вёскамі, у другіх — спыняліся і жылі разам з карэнным рускім насельніцтвам, у трэціх — аказваліся разам з украінцамі і г. д. Больш таго, і гэта першапачатковае рассяленне не заставалася нязменным: людзі перасяляліся, знікалі цэлыя вёскі, з'яўляліся новыя.

Натуральна, што этнічная сітуацыя ў кожным выпадку ўплывала на вуснапаэтычную творчасць, на яе захаванасць, на асаблівасці ўзаемадзеяння і ўзаемаўзбагачэння рознаэтнічных фальклорных традыцый. Фалькларысты Сібіры Т. Лявонава, М. Мельнікаў, Л. Навасёлава і іншыя ўжо не адзін год запісваюць і вывучаюць фальклор у сібірскіх вёсках са змешаным насельніцтвам. У вёсках з рускім і беларускім насельніцтвам у некаторых выпадках яны назіралі адасобленасць, паралельнае бытаванне рускага і беларускага фальклору, але найбольш тыповым у падобных сітуацыях з'яўляецца ўзаемапранікненне, прычым у розных жанрах яно мае свае асаблівасці. Так, напрыклад, багатая календарна-абрадавая паэзія беларусаў аказвала і аказвае ўплыў на суседзяў, якія пераймаюць і выконваюць многія беларускія песні. У вясельнай абраднасці і паэзіі ў большасці выпадкаў захоўвалася, калі можна так сказаць, раўнавага: рускае насельніцтва пераймала беларускія песні, усведамляючы

пры гэтым іх нацыянальную прыналежнасць, а беларускае — рускія.

Рэпертуар вясцорак, на якія збіралася ўся моладзь і дзе спяваліся ў асноўным пазаабрадавыя песні, быў агульным, уключаў і рускія, і беларускія песні. Беларусы папаўнялі свой рэпертуар за кошт некаторых рускіх песень сацыяльна-бытавой накіраванасці, напрыклад, салдацкіх. Такому ўзаемадзеянню і ўзаемаўзбагачэнню, стварэнню агульнага рэпертуару спрыяла тая акалічнасць, што многія песні, асабліва абрадавыя, балады з'яўляюцца агульнай спадчынай усходніх славян, яны ў розных варыянтах бытавалі сярод рускіх і беларусаў яшчэ да перасялення іх у Сібір.

Некалькі іншыя малоназваныя назіралі фалькларысты ў вёсках з аднанацыянальным складам насельніцтва, дзе ўплыў звонку праяўляецца менш выразна. У асобных вёсках, на думку збіральнікаў, адбылася як бы кансервацыя фальклорнай спадчыны, прынесенай у свой час у Сібір з Беларусі, хаця, натуральна, пэўныя змены адбыліся і тут. Калі знаёмімся з фальклорнымі запісамі, зробленымі ў падобных беларускіх сібірскіх вёсках, бачыш, як ашчадна ставіліся людзі да сваёй духоўнай спадчыны, да песень, казак, да звычаяў бацькоў. Захоўваецца жанравы склад, сюжэтны рэпертуар, асаблівасці мовы той мясцовасці, адкуль прыхалі першыя перасяленцы: віцебскія, магільёўскія, гродзенскія, мінскія.

Запісы беларускага фальклору, зробленыя ў Сібіры, у нечым дапаўняюць, удакладняюць або паўтараюць

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Магілёўская вобласць падтрымлівае сяброўскія сувязі з Торуньскім ваяводствам Польскай Народнай Рэспублікі. З года ў год мацінеюць і пашыраюцца самыя розныя кантакты. Можна сказаць, што наладзіліся яны і ў галіне культуры, у прыватнасці, паміж рэгіянальнымі аб'яднаннямі мастакоў. У адказ на выстаўку магільёўскіх мастакоў у Польшчы ў Магілёве і Бабурыску сёлага адбылася выстаўка маладога жываліста з Влоцлаўска Збігнева Стэца, якая выклікала вялікую цікавасць.

З. Стэц (1952 года нараджэння) — член Саюза польскіх мастакоў, хаця і не атрымаў прафесійнай адукацыі. Цяжкая хвароба пазбавіла яго магчымасці рухацца, падарожнічаць, абмежавала яго

свет сценамі пакоя. У творчасці ён жыве ярскімі ўражаннямі дзяцінства, калі падарожнічаў па Вісла, выходзіў з рыбакамі ў Балтыйскае мора. Першыя навікі работы з матэрыялам ён атрымаў таксама падлеткам у мастацкай студыі пры мясцовым краязнаўчым музеі. З. Стэц прымаў удзел у міжнароднай выстаўцы «Спорт у выяўленчым мастацтве» ў Барселоне і атрымаў спецыяльную ўзнагароду. Потым удзельнічаў у выстаўках у Парыжы і іншых прэстыжных вернісажах. Такім чынам, гэта было прызнанне творчасці мастака па-за межамі яго роднага краю. А шэраг персанальных яго выставак у Варшаве, у папулярнай сярод варшавян выставачнай зале пад адкрытым

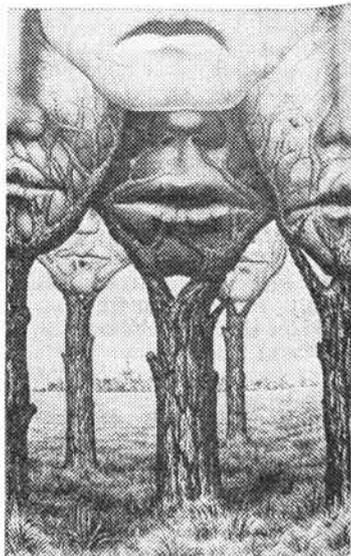
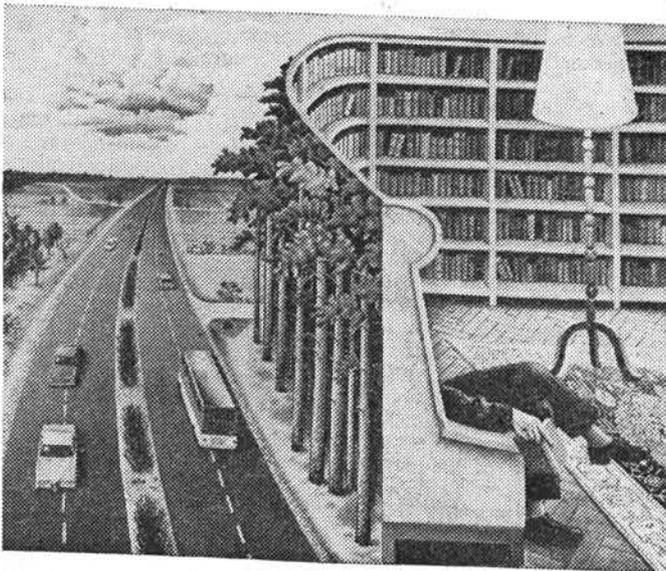
небам сцвердзілі і замацавалі пазіцыі жываліста ў сучасным мастацкім жыцці Польшчы.

Парадаксальныя спалучэнні вобразаў рэальнага і фантастычнага свету проста невычэрпныя ў кампазіцыйных мастацтвах, але ўсё ж можна акрэсліць тыя тэмы, што хваляюць яго найбольш. Гэта духоўны свет сучасніка, праблемы культуры.

Экспазіцыя выстаўкі [каля 80 работ] была пабудавана такім чынам, што давала магчымасць глядачу ўбачыць і адчуць звалюючы стануленне мастака як індывідуальнасці.

Генадзь СОКАЛАУ-КУБАЙ.

НА ЗДЫМКАХ: работы З. Стэца.

матэрыялы, якія запісваліся на Беларусі апошнія паўтара стагоддзі. Шырока прадстаўлена тут календарна-абрадавая паэзія. Сярод калядак побач з урачыстымі твораў няма жартуўных песень — «А калядачкі, бліны-ладачкі», «Ішла баба па ляду, рассыпала каляду» і іншыя. Цікава, што перасяленцы з Віцебшчыны памятаюць характэрную для гэтага рэгіёна калядную гульню «Жаніцьба Цярэшкі». Захаваліся таксама і масленічныя песні, якія перадаюць нецяпляваць чакання гэтага свята, апавядаюць аб забавах, катанні на санках з горак і аб развітванні з гэтым кароткім, але радасным святам, за якім павінна прыйсці вясна. Звяртае на сябе ўвагу адзін з даволі рэдкіх варыянтаў масленічных песень, у якім гаворыцца пра бабра, якога хочудь улавіць «сынком на шапачкі». Відаць, гэты рэдкі сюжэт насцярожыў збіральныхнікаў, і яны перапыталі выканаўцу, якая пацвердзіла прыналежнасць песні да масленічных.

Добра захавалі перасяленцы-беларусы веснавыя песні, якімі ўвогуле вылучаецца беларускі фальклор. У Сібіры запісаны блажавешчанскія, юраўскія, валачобныя, траецкія, русальныя песні, шматлікія веснавыя карагодныя. Сюды ж занеслі перасяленцы і старажытны веснавы абрад «Стралу» («Важдзёне стралы»), вядомы ў асноўным толькі па запісах, зробленых у паўднёва-ўсходніх раёнах Гомельскай вобласці і прымежных раёнах РСФСР і УССР, дзе гэты абрад лакалізаваўся. Цэнтральнае месца ў абрадзе належыць шэсцю па вёсцы, у час якога спяваецца песня «Як пушчу страду ды й па ўсім сялу», і пахаванню ў полі або на беразе рэчкі ляжкі ці іншых прадметаў. Як відаць з сібірскіх запісаў, сам гэты маляўнічы абрад, які, на думку сялян, павінен быў ахоўваць іх і гаспадарчыя пабудовы ад ма-

ланкі, у дэталю не захаваліся, у памяці застаўся толькі карагод-шэсце з памянёнай песняй.

З календарных абрадавых песень яшчэ тут бытуюць або толькі захоўваюцца ў памяці купальскія і жніўныя. І калі сустракаешся з сібірскімі запісамі беларускіх песень, якія слова ў слова паўтараюць апублікаваныя ў мінулым стагоддзі, а таксама запісаныя апошнім часам у Беларусі творы, не перастаеш здзіўляцца глыбіні народнай памяці, устойлівасці фальклорных традыцый. Вось, напрыклад, пачатак жартуўнай купальскай песні, якая амаль не адрозніваецца ад вядомых публікацый выдатнага беларускага фалькларыста П. Шэйна і экспедыцыйных запісаў, зробленых нядаўна ў Полацкім раёне:

**Сягодня Купала, заўтра Ян,
Будзе хлопцы, ліха вам.
Будзе ліха ліхое,
Пагонія кошак у поле...**

Амаль не адрозніваюцца ад тэкстаў, зафіксаваных больш ста гадоў таму назад на Беларусі, сібірскія запісы жніўных песень, якія апавядаюць аб цяжкай працы жней, аб існаваўшым раней абрадзе дажынак і «завіванні барады». Запісана тут і шырока вядомая па ўсёй Беларусі жартуўная жніўная песня пра ліхую свякроўку:

**А я ў полі жыта жала,
Прыйшла дамоў, бяда стала.
Свалілася свякроў з тыну
Да ў вялікую крапіву.
Ні жаль жа мне свякравачкі,
Жаль жа мне крапівачкі...**

Шырока бытавалі і часткова бытуюць зараз вясельныя песні, якія суправаджалі кожны з этапаў складанага і маляўнічага абраду вяселля. Тут і заручыныя песні, і песні зборнай суботы, або дзявочага вечара, і як едуць да вянца, і як на пасад вядуць, і многія іншыя. Вельмі хваляючыя песні нявесце-сіраце, ад імя якой звяртаюцца да памершых бацькоў, каб

яны ўсталі і благаславілі сваё дзіця. Багатая і разнастайная мастацкая палітра вясельных песень, якія гучаць то ўрачыста, то пшчотна, то сумна, то жартоўна-гарэзліва. Вось адна з песень, якая ў эпічных фарбах малюе поезд маладога:

**Выдзіця, жончкі,
Паслухайце,
Ці шуміць дуброўка зялёная,
Ці грыміць дарожка**

**шырокая,
Ці звяняць званочкі літовыя,
Ці лішчаць падкоўкі**

**сталёвыя,
Ці едзе Ванечка маладзенькі,
Ці вязе Танечку маладу сабе.**

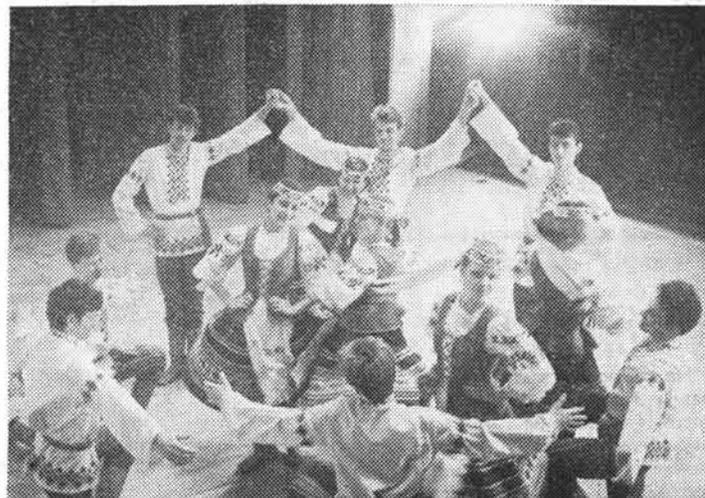
Блізкі варыянт гэтай песні нядаўна быў запісаны ў Полацкім раёне на Беларусі.

Пазаабрадавая паэзія ў сібірскіх запісах таксама даволі разнастайная. Гэта любоўныя, сямейныя і жартоўныя песні, а таксама балады.

Калі песні ў асноўным добра захавалі і форму, і змест, і мову, то ў апавядальных жанрах уплыў іншамоўнага наваколля больш адчувальны. Але і тут зроблены выдатныя запісы ад таленавітых выканаўцаў-казачнікаў, якія перанялі і прымножылі лепшыя нацыянальныя традыцыі. Як пісалі даследчыкі, сваёй жывасцю і прыгажосцю вылучаліся беларускія казкі пра жывёл. Адзін з высокамастацкіх твораў гэтага жанру «Каза ў арэхах» у цудоўным выкананні мяркуецца запісаць на грамплацінку ў якасці дадатка да тома беларускага фальклору.

Мы не спыняліся на шматлікіх узорах неказкавай прозы — былічках, вусных сказах, паданнях, на замовах і некаторых іншых жанрах, узоры якіх ужо запісаны. А пошук новых твораў яшчэ працягваецца, і многія з плануемых сібірскіх фалькларыстамі экспедыцыйна-праднёвага нацэлены і на беларускую вуснапаэтычную творчасць.

Канстанцін КАБАШНІКАУ.

Тысячы юнакоў і дзяўчат працуюць на прадпрыемствах Салігорска, многія з іх вечарам спяваюць у Палац культуры, дзе займаюцца ў гуртках мастацкай самадзейнасці. У апошні час з няёмкім поспехам выступае ансамбль «Случ». Гэтаму калектыву апалядзіравалі рабочыя і калгаснікі, студэнты ў розных кутках Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: у час рэпетыцыі.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

НЁМАНСКИМ КРАЕМ НАРОДЖАНАЯ

Спрадвеку зямля Прынямонна ляжала на скрыжаванні літаратурных і гістарычных шляхоў. Тут, у Навагрудку, знаходзілася сталіца Вялікага княства Літоўскага, дзяржаўнай мовай якога адзін час была беларуская. Менавіта Гродзеншчына абудзіла талент і загартавала волю Цёткі і Элізы Ажэшкі, Францішка Багушэвіча і Адама Міцкевіча, Кастуся Каліноўскага і Міхала Агінскага...

І зараз у гэтым маляўнічым кутку жыве і плённа працуе нямалявае беларускае пісьменніцтва, якія працягваюць лепшыя традыцыі сваіх папярэднікаў. Аб гэтым яшчэ раз засведчыла кніга «Краю мой — Нёман», выдадзеная нядаўна «Мастацкай літаратурай».

«Сапраўды, толькі пералік тых, чые творы змешчаны ў кнізе, займае не адну старонку. Гэта людзі з розным жыццёвым і літаратурным вопытам, сталыя пісьменнікі сучаснасці і мінулага, а таксама і маладыя, якія толькі яшчэ пачынаюць літаратурную справу, але ўжо хораша сведчаць пра свой несумненны талент і даюць надзею спадзявацца на ягоны далейшы росквіт», — адзначае ў прадмове да зборніка народнае пісьменніцтва БССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Васіль Быкаў, які доўгі час жыў і працаваў у Гродне.

У вершы «Краю мой — Нёман», які даў назву ўсёй гэтай кнізе, паэтэса Данута Бічэль-Загнетава прызнаецца: **Шлях маіх продкаў, Шлях прамяністы і Млечны. Ловіць драчынны падлёткаў вепер надрэчны.**

Плача надрэчны рагоз, слёзы жанчын не урадзілі... Шчасны мой лёс, Нёманам вечным праўдзівы.

Сапраўды, не змялела, як і старажытны Нёман, зямля Прынямонская на таленты. Пад адным «дахам» сабраліся прадстаўнікі розных пакаленняў. Кажучы словамі Алены Руцкай, тыя, каму «гадоў няспынны лістапад прымёў сцяжыны маладой адвагі», тыя, каго «самае галоўнае сцяжына яшчэ імкліва кліча ў прасцяг». Гэта лаўрэат літаратурнай прэміі імя І. Мележа Аляксей Карпюк, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Данута Бічэль-Загнетава, паэты Юрка Голуб,

Мар'ян Дукса, Генадзь Дзмітрыеў, Марыя Шаўчонак, Алена Руцкая, празачкі Пётр Лісіцын, Анатоль Мацакоў, Артур Цяжкі, Лідзія Ялоўчык, Павел Савоська, крытыкі і літаратуразнаўцы Аляксей Пяткевіч, Святлана Мусіенка, Апанас Цыхун і многія іншыя.

Нёманскія і свіцязянскія хвалі, белавежскія і ліпчанскія вершаліны дыктуюць радкі пісьменнікам. Але яны не абмяжоўваюцца выключна мясцовай тэматыкай, добра ўсведамляюць: сьноўская любоў да роднага краю нараджае нянавісць да яго ворагаў, адказнасць перад усім светам за яго мірнае заўтра.

І калі лірычны герой М. Дуксы задумваецца: «муштруем час гульні ў перагонкі — паслухаць бы, што шпэча ён услед», то сэнс гэтых слоў нібы прасвятляюць радкі Г. Дзмітрыева: «Радзіма! За дзень учарашні, за будучы дзень да змяркання — не асудзі мяне страшна матчыным горкім маўчаннем».

У раздзеле прозы кнігі «Краю мой — Нёман» з цікавасцю чытаюцца «Успамін з дзяцінства» і «У начной цішыні» А. Карпюка, дэтэктывнае апавяданне «Выпадак на прасёлку» А. Мацакова, франтавое апавяданне «Таблеткі валідолу» П. Лісіцына і іншыя.

Вялікую цікавасць уяўляе і даволі прадстаўнічы раздзел гродзенскай мінуўшчыны. У ім, дарэчы, даследчык Адам Мальдэц адкрывае чытачу імя яшчэ адной беларускай паэтэсы — Адэлі з Устроны, якую належыць невялікая паэма «Мачаха», якая датавана 1850 годам і захоўваецца ў адзеле рукапісаў Ягелонскай (універсітэцкай) бібліятэкі ў Кракаве.

Аматарам сатыры і гумару адрасаваны раздзел «З усмехам», багата ілюстраваны шаржамі К. Кукса. У канцы выдання змешчаны біяграфічныя звесткі аб аўтарах.

У адзначанай вышэй прадмове В. Быкаў заўважыў: «...змешчанае ў гэтай кнізе — плён творчасці аднаго з рэгіёнаў Беларусі, але значэнне яго, вядома, выходзіць далёка за рамкі рэгіянальнай з'явы. Гэта наш агульнанацыянальны здабытак, хоць і невялікая, але значная частка нашай духоўнай культуры».

Уладзімір МАЗГО.

ІДЗЕ РЭКАНСТРУКЦЫЯ СЛАВУТАГА МУЗЕЯ

ЯКОЙ БУДЗЕ ТРАЦЦЯКОЎКА ЗАЎТРА

Грандыёзная рэканструкцыя праходзіць у сусветна вядомым музеі — Траццякоўскай галерэі. Па сутнасці побач са старым будынкам ствараецца цэлы музейны гарадок. Рэканструкцыю ажыццяўляюць маскоўскія будаўнікі ў садружнасці з шэрагам фірм Фінляндыі.

Ужо цяпер навуковыя супрацоўнікі галерэі пачалі працаваць над стварэннем будучай экспазіцыі. Яна прыкметна змяніцца, стане нязвычайнай для пастаянных наведвальнікаў: экспазіцыйныя плошчы значна расшыраюцца. Так, з'явіцца самастойныя залы мастакоў-класікаў Аляксандра Іванава, Карла Брулова, Мікалая Ге, Васілія Пярова, Валянціна Сярова, Ісаака Левітана, Міхаіла Урубеля, дзве залы Васілія Вершагана, дзве залы Васілія Сурыкава...

Калекцыі Траццякоўкі значна большыя, чым прывыклі бачыць гледачы. Так, напрыклад, шмат графічных работ знаходзіцца сёння ў запасніках. Прычына не з'яўляецца тайнай: графіка не церпіць дзённага святла. І вось будзе створана цэлая галерэя графікі са спецыяльным штучным асвятленнем.

У рэканструяванай Траццякоўскай наведвальніцкі ўбачаць і тое, што раней увогуле ніколі не выстаўлялася — вырабы прыкладнага старажытнарускага мастацтва: залатыя і сярэбраныя апараты абразоў вялікай мастацкай каштоўнасці, упрыгожэнні. Ну а самі шэдэўры рускай старажытнасці — абразы — атрымаюць для экспанавання шэсць залаў замест раней-

шых дзвюх. І супрацоўнікі галерэі лічаць, што гэта — мінімум для паказу лепшай у свеце калекцыі.

У ператвораным комплексе Траццякоўкі ў Лаўрушынскім завулку будучы выстаўлены творы рускіх мастакоў, створаныя да Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Работы ж, напісаныя пасля 1917 года, размесцяцца ў залах новай Дзяржаўнай карціннай галерэі СССР на Крымскай набярэжнай.

У звыклае аблічча старадаўняга Лаўрушынскага завулка ўпісваюцца і новыя будынкi. Ужо ў 1988 годзе будзе поўнасна збудаваны так званы «інжынерны корпус». Ён уключыць у сябе, апроч усяго іншага, і вялікую, у 500 квадратных метраў дадатковую выставачную і лекцыйную залы.

Для навуковай работы будучага канферэнц-зала з магчымасцямі паказу фільмаў і слайдаў, з каналамі сувязі. Там жа размесцяцца тэхнічныя службы, напрыклад, памяшканне для ЭВМ. Упершыню ў савецкай музейнай практыцы ў памяць машыны будучы закладвацца звесткі аб калекцыях рускага і савецкага мастацтва ўсіх музеяў СССР. Гэта дасць магчымасць значна больш эфектыўна залучаць музеі да абмену экспанатамі, да стварэння перасоўных выставак.

Атрымаюць спецыяльныя студыі ў галерэі і дзекі. У прасторнай, з дзённым святлом зале най, з змогуць цяпер маляваць і капіраваць, карыстаючыся парадкамі мастакоў-педагагаў і мастацтвазнаўцаў.

Траццякоўка расшыраецца не толькі за кошт новага будаўніцтва. У Лаўрушынскім завулку ёй перадаецца будынак XVII стагоддзя, у якім размесціцца збор прыкладнага старажытнарускага мастацтва — ткацтва, драўляная разьба. Тут жа мяркуецца размясціць зменныя экспазіцыі графікі і жывапісу малавядомых, але вельмі цікавых мастакоў XVIII—XIX стагоддзяў.

Натуральна, што ў Траццякоўскай галерэі вялікі архіў. Ім карыстаюцца мастацтвазнаўцы і вучоныя многіх краін. Пад новае памяшканне архіва вырашана аддаць гістарычную архітэктурную пабудову — так званы «дом Дзямідава». Будынак вялікі, там, відаць, умесцяцца і калекцыі мініяцюраў, акварэлей, малбi.

Пералічаныя дамы і памяшканні складуць культурна-гістарычны цэнтр «Траццякоўскай галерэя». А сам Лаўрушынскі завулак стане толькі пешаходным.

Пад эгіду аб'яднання «Траццякоўскай галерэя» перададзены і вядомыя маскоўскія мемарыяльныя музеі — скульптару Сяргею Канёнкіна, Ганны Галубінай, жывапісца Паўла Корына. Ствараецца і ўвойдзе ў склад аб'яднання музей-майстэрня скульптара Мікалая Томскага. Работнікі галерэі задумваюць цэлыя экскурсіі па гэтаму «кольцу мастацтва», якія, магчыма, будучы займаць не адзін дзень.

Мікалай НЭЯЧ.

ЦІКАВА

ВЕДАЦЬ

СТАРАЖЫТНЫЯ

АМУЛЕТЫ

ПАДЗВІННЯ

Немалую ролю ў жыцці нашых продкаў адыгрывалі розныя забавоны і прымкі, вера ў духаў. Таму і ўпрыгажэнні, якія насілі як жанчыны, так і мужчыны, часам задавальнялі не толькі эстэтычныя запатрабаванні, але і адыгрывалі ролю фетышаў. Так, у каменным веку такімі фетышамі былі падвескі з зубоў жывёл ці кавалачкаў бурштыну. Лічылася, што падвескі прыносяць уладальніку здароўе, шчасце, багацце і абараняюць ад злых духаў. Часта сярод падвесак сустракаюцца сімвалы нябесных свяціл: выявы паўмесяца, сонца (у выглядзе круга ці ромба).

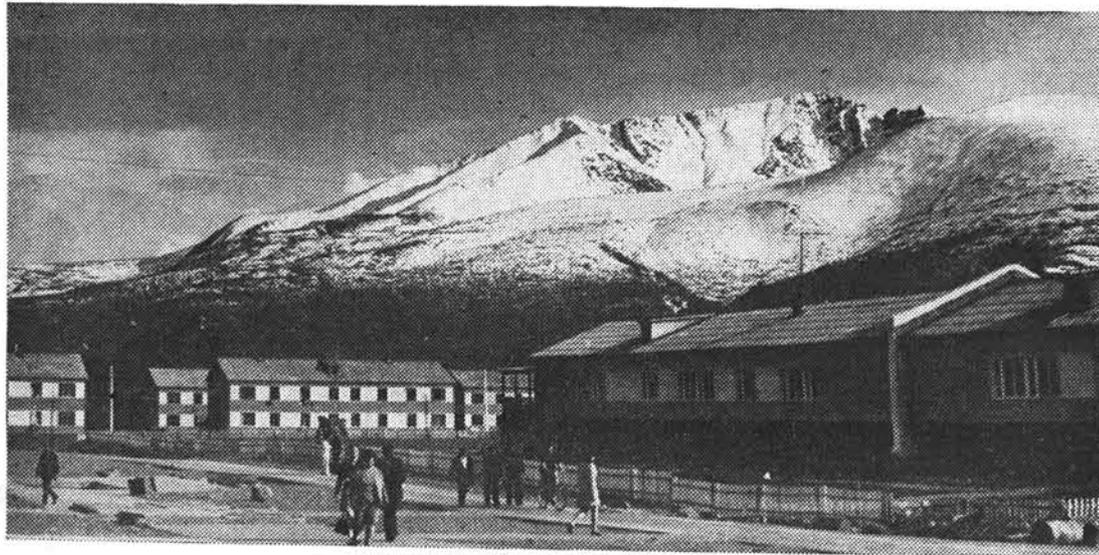
Тыповым славянскім упрыгажэннем былі лунніцы — падвескі ў выглядзе месяца. Яны вырабляліся з розных металаў, а некаторыя аздабляліся штучным зернем або, як полацкая лунніца, — выемчатай эмаллю. Каменная формачка для адліўкі ўпрыгажэнняў, знойдзена ў Віцебску, сведчыць, што ў XI—XIII стагоддзях тут былі распаўсюджаны трохвугольныя лунніцы.

Сімваламі жыцця і ўрадлівасці лічыліся падвескі ў выглядзе каня. Плоскія падвескі-конікі часта знаходзяцца ў час археалагічных раскопак. Яны бытавалі амаль ва ўсёй Еўропе. Але ёсць цікавыя, вельмі рэдкія для Беларусі знаходкі аднагаловых палых падвесак-конікаў, па тулаве якіх праходзяць хвалепадобныя лініі, якія сімвалізуюць ваду. У незвычайнасці гэтых падвесак прасочваецца зліццё двух асноўных персанажаў фінаўгорскай міфалогіі — каня і качкі. У такім выглядзе падвеска павінна была ўзмацняць значэнне амулета як сімвала ўрадлівасці. Гэтыя знаходкі характэрныя для тэрыторыі рассялення фінаўгорскіх плямён. Шмат іх было і ў ноўгарадскай зямлі. У Беларусі вядомы толькі тры такія падвескі. Знойдзены яны ў Старым Барысаве, Віцебску і на гарадзішчы Маскавіцка-Браслаўскага раёна. Падвескі, знойдзеныя ў Старым Барысаве і Віцебску, вельмі падобныя адна да адной. Гэтыя ўпрыгажэнні ўяўляюць каня з плоскай храпай, кольцападобнымі вушамі і грывай у выглядзе жгута. Да ніжняй часткі ўпрыгажэнняў з кожнага боку прыварана па дзве пяці, да якіх звычайна прымацоўваліся бразготкі.

Ад вышэйзгаданых некалькі адрозніваецца маскавіцкая знаходка. У раскрытай пашчы маскавіцкага коніка — драцяны завяток. Вушкі тырчаць, грыва кучаравіца кольцамі, хвост у выглядзе спіралі. Петлі на нізе абламаніся, але можна меркаваць, што іх было па дзве з кожнага боку і адна — каля хваста.

На Беларусь польны падвескі-конікі трапілі хутчэй за ўсё разам з выхадцамі з Ноўгарадчыны. І паколькі ўпрыгажэнні ў X—XIII стагоддзях мелі дадатковую функцыю індикатараў плямянных аб'яднанняў, жанчыны розных плямён насілі розныя ўпрыгажэнні.

Людміла ДУЧЫЦ,
Таццяна БУБЕНЬКА.

НА ПОЛЮСЕ ХОЛАДУ

На полюсе холаду мы, як маглі, ратаваліся... ад гарачыні. Было вельмі цёплае лета, і тайга ў Якуці гарэла.

...Мы выбіраліся са сваіх паходных палатак і, выціраючы слёзы ад пагорклага дыму, з трывогай чакалі, ці не прыйшла бяда і да Аймякона. Ад тых мясцін, дзе бушаваў агонь, да полюса холаду — Аймякона чатырыста кіламетраў, але дым пакарышча дабраўся і сюды.

— Самалёт не чакайце, усё кінута на барацьбу з агнём, — казалі нам у дыспетчарскай аэрапорта Аймякон.

Мы мусілі збіраць паходныя хатулі і пашком прарывацца да возера Лабынкыр. Але гэта аказалася не так проста. Няма кіламетраў давялося пераадолець па бездарожжы, у гіблых балотах, сярод горных распадкаў і бурлівых рэк, такіх, як Куйдусун.

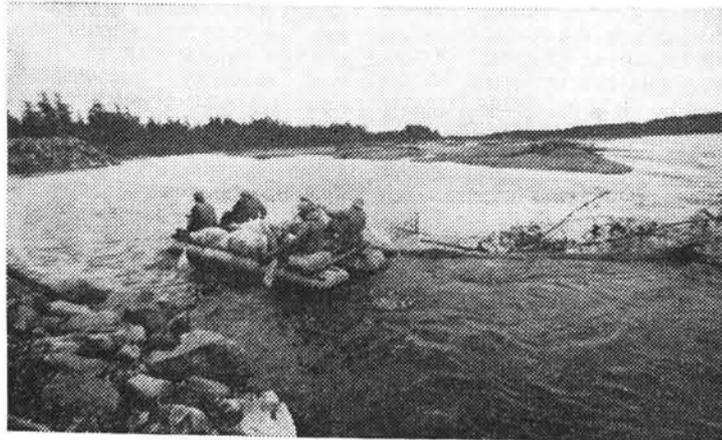
Трэба ісці, іншай дарогі няма. Для гэтай мэты ці не цэлы год рыхталіся, маем высокакаларыйны харч для спажывання ў суровых кліматычных умовах, абачліва прыхапілі патрэбны паходны рыштунак.

Ішлі маруднай хадой, пераадоляючы бурлівыя ручаіны з прахалоднай вадой, балоцістыя ўчасткі, густыя зараснікі з арэшніку і кедрвага сланіку. Тут без сякеры не прадзярэшся.

...Якой жа бясконцай здаецца гэта сцежка! Прайшлі толькі дзесятак кіламетраў, частку шляху, а спіны мокрыя ад поту, рук не падняць — ад стомы. Ад камарных нападаў пухліны на твары.

Падняўшыся на вяршыню сопкі, акідаем развіталым позіркам пасёлак Аймякон, вёску Тамтор... Раптам усхадзіўся вецер і ў момант нагнаў безліч свінцова-чорных хмар. Пайшоў нудотны дождж. Ні сонца, ні святла, цёмна, як у мяшкі. Шукаем месца, каб хутчэй паставіць палатку і распаліць ратавальны касцёр. Каля цапельца сусшымяся, гатуем варыва і, хутчэй спаць... Бо заўтра...

А заўтра не лягчэй. Нібы хто жартуе з намі, падкідваючы нам і раку бурлівую

з вадой ледзяной, і сцежку праз мясціны гіблыя, камяністыя. Як сабе хочаш, так і ідзі. Мала таго, што трэба цягнуць на хрыбеціне хатулі двухпудовы, дык яшчэ і займайся навуковымі назіраннямі, фатаграфуй цікавыя мясціны, вядзі дзёнік, хадзі ў «разведку»... У нас жа навукова-спартыўная экспедыцыя, а адсюль і турботы. Я бачу, што цяжка не толькі мне, але і астатнім падарожнікам, а менавіта: кіраўніку экспедыцыі — кандыдату біялагічных навук Уладзіміру Шаду, доктару тэхнічных навук, прафесару Эдуарду Тацьцямаву, кандыдатам навук Вячаславу Обухаву, Георгію Шышко, удзельнікам экспедыцыі — Віктару Фомчанкаву, Вячаславу Ішучінаву, Міхалу Гусеву.

Мэта нашага падарожжа: вывучэнне аднаго з маладзядаваных раёнаў Якуці. Дарэчы, наша група першая з беларускіх у гэтых мясцінах. Мы нямаючы чыталі пра гэты суровы край, але варта на сваёй шкуры адчуць і на свае вочы пабачыць. І расліны свет, і прыродныя дзівосы, і полюс холаду, і глыбінныя азёры на вышыні да дзвюх тысяч метраў.

А сцежка вядзе нас далей і далей, да возера знакамітага, да горных уладанняў, туды, дзе пануе цішыня, а суровая экзатычнасць нібы прыйшла са старонак кніг з апісаннем таямніц і народных паданняў. Менавіта тут на-

раджаюцца ручаіны. І бягуць яны з гор, каб далучыцца да паўнаводнай Лены.

Дабраўшыся да ракі Олы, уздымаем з палёгкай, бо палову шляху пераадолелі, астатняе дзядзееца — па вадзе.

На рацэ Ола майструем насціл, які мацуецца на катамаране. Спусцілі яго на ваду, нагрузілі хатулі і самі ўселіся. Цяпер адно, трымайся мужна і кіруй, каб ісці роўна, бо дружна пайшлі дажджы, вада ў рэках рэзка паднялася, хуткасць цячэння падволяся. І панесла наш катамаран, ды так, што толькі трымайся! А не, дык добра ўсмаціць мокрае цяжкае бервяно, якое з каранямі гахнулася ў ваду і цяпер імчыць па цячэнню, перашкод не ведаючы.

Калі рака ўсё ж даканалася нас, зноў вырашылі пайсці пехатой. Перад намі зямля калымская, суровая і без канца і краю. Вядомае Калымская траса, якая звязала гарады Якуці з Магаданам і працягнулася на тысячу з гакам кіламетраў. Адсюль, з багатых радовішчаў, на «вялікую» зямлю адпраўляюць карысныя выкапні.

А калі ж па Калымскай трасе едзеш, дык хіба абмінеш возера Джэна Лондана, бадай што, самае вядомае на Калыме. А недалёка іншы, не менш цікавы азёры з назвамі: Танцючы, Харыус, Лебядзінае, Любоўі...

Усяго, што пабачылі мы падчас падарожжа, і за дзень не перакажаш, але ў гэтым спісе найбольш уражвае унікальная ў сусветнай практыцы будаўніцтва — Калымская ГЭС, прыск «Штурмавы», пасёлак рыбакоў Нюкля, бухта Гартнера, Амахтонскі заліў...

Вячаслаў ДУБІНКА.

НА ЗДЫМКАХ: пасёлак Сінягор'е, дзе жывуць будаўнікі Калымскай ГЭС; па рацэ Ола; такія скалы і пячоры можна ўбачыць каля рыбацкага паселішча Нюкля.

Фота аўтара.

КВАКТУХА

Як толькі сонца ўзнялося над хатамі, мы з унучкаю выйшлі з двара і накіраваліся за ваколіцу. Пахла вяснова-дарогаю, і мы спадзяваліся, што ў лесе ўжо з'явіліся першыя кветкі. Калі наблізіліся да адзінокай сядзібы, што адарвалася ад вёскі, перад намі паўстала шырокае калгаснае поле з бадзёраю рунню. Над ёю вісеў, трапяту крыламі і звінеў, звінеў жаўрук.

Мы затрымаліся. Перад намі пры дарозе ўзвышалася кучаравая груша-дзічка.

Раптам чуем: ку-ку! ку-ку!

У ранішняй цішы з грушы да нас далятаў чысты і звонкі голас.

Слухаем, а з надворку на ўзмежак ля жыта выйшла тоўстая пушыстая квактуха, за ёю вывадак куранятак. Жоўтыя і чорныя клубочкі ціўкалі і, абмінаючы адно аднаго, як бы каціліся ля маці. Яна аднастайна, з роўнымі інтэрваламі падавала голас, квохкала.

Крыху далей ад яе старанна грэбіліся старыя куры. Заўважыўшы нас, чырвоны певень узняў галаву з шышатым грэбенем і прамовіў: «Ко! ко! ко!»

— Што ён кажа? — пытаецца ўнучка.

— Не бойцеся. Гэта ідзе добрая дзяўчынка, — перакладаю я.

Толькі мы хацелі ісці, як певень выгукнуў:

— Кок! Кок! Кок! — голас быў моцны і трывожны.

У момант куры замахаў крыламі і з падлётам кінуўся да плата, дзе рос густы куст бэзу. Толькі квактуха не ўцякала: стаяла на месцы, раскрыўшы крылы, і лемантвала. Жоўтыя і чорныя шарыкі кінуліся да маці. Яна агарнула іх крыламі, прысяла, натапырыла пер'е і нацярожана глядзела ў розныя бакі. Яе вочы гарэлі рашучасцю кінуцца ў бойку.

— Чаго гэта яны спахоляліся? — Чаго гэта пытае Волечка.

— Хтосьці іх настрашыў, — скажаў я і глянуў ўверх.

З-за хаты, з вышыні, распасцёршы крылы, планіраваў каршун.

Я прысеў ды кажу:

— Глянь вунь туды! — і паказаў на каршуна. На фоне яснага неба той здаваўся вялізным.

— А які страшны. Як у казцы, — сумеўшыся, прамовіла Волечка і прытулілася да мяне.

Не даляцеўшы да зямлі, каршун, відаць, убачыў нас і імгненна выгнуўся, узняўшы ўверх і паляцёў да лесу.

— Ён хацеў ухапіць курына? — пытае ўнучка.

— Хацеў. Але яму ён не дала іх маці. Бачыш, як яна схавала сваіх дзетак, — супакоіў я яе.

— Усе мамы харошыя, — упэўнена прамовіла Волечка, і мы пайшлі далей.

Яўген КРАМКО.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,

33-02-80, 33-03-15,

33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 883